Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 8 МАЙ, 1980 ШУ. • № 55 (6185). • Мах 2 кепиг.

Сихде кхашкара балхаш!

УКХ ШЕРА КХЫ А ДИКАГIА...

Дика чакхдаьккхар дlадаха шу Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза болхлоша. План 8350 йолаш паччахьалкхенга декхар 10 эзар тонн бахьцадаараш.

Укх шера кхы а дикагlа хьонхамашка кхача бовзам болаш къахьегаш ю цу боахама коллектив. Цо лаьрхlад соахкарчул 150 тонн дукхагlа а долаш Даьхенна бахьцадаараш дlадала.

— Лаьрхlачул дукхагlа бахьцадараш кхеде а дlадала а йиш хулийтаргйоlа торонаш я тха боахаме. Царех ма хулла дикагlа пайда эца а хьожаргда, — йоах совхоза керттерча агронома Гиреев Султанэ.

Гурахьа эгбь аьхача, органически удобренеш а тайса хьаьндаача лаьтта lак замалахьа lайна тlоадал соцаяр духьа макха боаккхаш дlадоладир цу боахаме механизаторашa бlаьстан кхашкара балхаш. Цул тlехьагlа массехкаьа культиваци а лаьнийсдаьча, цамцадаьккхича лаьтта дlадо доладир бахьцадаараш.

Ши бlаьн тхьан итт гектара тlа бахьцара горошек, 240 гектара тlа помидораш, план 90 йолаш, 30 гектара тlа хохаш дlа а бийна, хlанз нарсаш, кабачкеш, тlехьа кхача кабуц дlаюош ба механизатораш. Хlаьта нарсаш — 55, кабачкеш — 30, кабуц 60 гектара тlа кхеергья укх шера.

Уж культураш дlаюош геттара оваре болх бу механизатора Мохьлдиев Ахьмда.

Бахьцадаарел совгlа 200 гектара тlа кlа, 30 — люцерна кхеш я совхов. Царна а хlанз де доагlа lунал дош къахьегаш ба кхаш леладераш. Масала, кlина минеральни удобренешца укх шера шоалагlа подкормка яь а баьшна, оасар дара хlанз гербицидаш товсаш я.

Иштта дерригa кхашкара балхаш толашагlа йолча агротехнически хинашка, лакха динал йолаш чакхдахара еррига шоай уйла тlаяхийта болх беш я укх денощка совхоза коллектив.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

КЕРДАЧА ТАЙПАРА

Грознера Аргуне бодача наькъа аьтта оагlорахьа № 8 йолча карьера lотlехьаьшеча массехк бlаь гектар хулаш кха улл «Советская Россия» яхача колхоза. Тайп-тайпарча марках йола тхьаь иттех трактор лел оахам тlа гlолла шоашта тlехьайийза агрегаташ а йолаш. Цхьан тайпарча агрегатаща тlехьа моллагlча тайпара яраш а йолаш, царна тlехьа нхоллагlча тайпара яраш а йолхаш, конвейерах свина лел уж. Механизаторащ леладер фуд ца хоаш цецбоал наькъа тlа гlолла, машинаща lо-хьал ухача нахах цхьабараш. Хlанзалца царна бlаргадайна хlама дац цар леладер. Бlаьсти а гурахьи ялат дlадувча хина, дика хилча а нхойнъ селлка мара лелаш хилацар кхай тlа. Хlанз иттнзза дукхагlа хинна lаьар башка доккха довцоча кхай тlа болх беш йола техника.

Хоад хьежаш малх а болаш ди дар 6 мес тхо цига хиннар. Тlехьа льннача бlаьстено а цул совгlа, лаьттача йовчаша а ялат дlадер дикка тlехьадаьккхалга кхета а деш дика яттача хавах ма хулла дукхагlа пайда эцара тlатеllа кердача индустриальни методагlа хьажкlаш дlаюош боахкар колхоза механизатораш.

Делкъийна шийтта сахьат даьнад. Хьатlаихзьчай механизаторaша хlама даа деза ха. Хlаьта а цхьан сего юхасоцаш ше тlаьагlа «болата гоир». Селнаш леларaш хlама дуаргдолаш ба хьажкlаьшен удобренешцен эр гlанара заправке оча минуташка.

Барти цхьоагlон йолаш механизатораша беча балхах са а къердалуш тхо лаьттача хана кхай тlа боагlа колхоза председателаца Дышниса Султанаца местни комитета председатель Удаев Оалхазари керттера инженер Исраилов Султани. Председатели бе йоахк керара мара тела цlе вымпелаш. Их венав социалистически яхье хьалхле хьоккхараша уж дlаяла.

Цу хана бахьнна хьаэттар керттера агроном Арсемиков Мувсаи Комсомольски юрта халкъа Совета исполкома председатель К. Басханови. Тlаккха аргlанарча тон тlа механизатораш кхаьчача агрегатош юха а совцийта пятиминутка йир культьахоши.

— Кердача методагlа 500 гектара тlа дlас эзача. хlанзле а 400 гектара тlа дlайийнай хьажкlаш.

Цу дийнахьа нормаш дlийна тlехкхоачаш а еш хьинара къахьстарах хьнпозаш елер лаьтта нийсдеча а дискоенн оча а механизаторашта Тасуев Исраилан Исмаилов Гиланиен, гербициндаш етташ волча Эдильгиреев Кхорена. Селнаш тlа болх беча Ибрагимов Къоасама, Бакаев Саида.

Тахан-кхоана еррига хьажкlаш дlайийна баргболаш ба Грозненски района «Советская Россия» колхоза механизатораш.

С. АУШЕВ.

СУРТАШ ТlА: 1. Ибрагимов Къоасама вексел дlадуш ва местноме председатель Удаев Оалхазар.
2). Хьажкlаш дlаюош боахк.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ТОЛАШАГlА ЙОЛЧА ХАНАШКА

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна дика накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоарнаь къахьийга дикагlа йолча агротехнически ханашка дlайийна ньзар тха кхаш леладераша бlаьсти дlас эзаш хинна культураш — ерригаш а 550 гектара тlа.

Из толам боакхаш къаьстта доккха даькъа лаьцар механизатораша: Дибаев Апте. Магомаев Рахьаяа. Межиев Висита. Аикаров Мальцага; селкаш тlа лаьттах даьтта мел дика фу душ хьонаш хинача Мочиева lаламатас, Сусарова Ханипатас. Душаев Вахас. Хасанов Исраила, кхычар.

Укх шера кхеергйолча культураша lунал деш дlахо дергдола балхаш а тха къахьегамхоша иштта дика чакхдоахаргхиларах теш со.

З. АМАЕВ,
Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза керттера агроном.

СИЙЛЕН УЛГА-ТlА ЯЬККХАЙ

Бlаьстан культураш ханнахьек динал ланха йолаши дlаера Ачхой-Мартановски района боахамашти юкъе яьржача яхье хьалхле яьккхай «Новосельский» совхоза кхаш леладераша.

Цхьоалагlа май хьатlакхачалехьа агротехнически дикагlа денощка 289 гектара тlа дlадийнад бахьцадаараш, хlаьта царна юкъе дукхагlа помидораши моша горошеки а йолаш. Царех хlара культура дlайийнай 100 совгlа гектара тlа.

Бlаьстан балхаш чаккдоахачи хьинар ца кходеш. дийнахьара нормаш дикка тlехкхоачаш а еш. къахьийгад механизатораша Гавдуханов Хьажамурдеи Цугаев Зайндеи, бахьцадаараш леладераша Маавеe Зараси Мартазова Марияси.

Хьалхара толам бахьнха совхоза коллектив района сийлен Улга тlа льккхай.

А. СУЛТАНОВ.

Республика фермашка

Укх шера хьалхарча ялх бетта паччахьалкхена хьайбайн коа тlарча оалхазарийн 14,8 эзар тонн дулх, 48 эзар тонн шура, 43 миллион фуъ дlадала дезаш ба республика юрта боахама къахьегамхой.

Дlабахача бинь бетта соахка цу юкъа хиначул дукхагlа паччахьалкхена дулх дlаденнад Ачхой-Мартановски, Веденски, Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Назрановски, Наурски, Ножай-Юртовски, Советски, Урус-Мартановски районий колхозашеи совхозашеи. хlаьта шура дукхагlа дlаенниай Ачхой-Мартановски, Назрановски, Ножай-Юртовски районий боахамаша.

Цунца цхьана еррига республика хьанийцача соахка бинь бетта хинначул кlезигагlа да укх шера цу юкъа Даьхенна дlаленна дулх, шура. Цу гlулакха геттара тlехьаюсаш я Грозненски, Сунженски, Наурски, Шалински районаш.

Соахкарчул яхи процент дукхагlа дlаденнад укх шера бинь бетта паччахьалкхенна фуаш. Цунца цхьана Урус-Мартановски районо 14 процент кlезигагlа дlаденнад.

Хlанз хьайбаш дасгlенашка доахаде доладьчул тlехьагlа дулх, шура яккхара гlулакх дикка тоаде йиш йолаш ба республика фермий къахьегамхой. Торонех бlоаза пайда эца безе цар.

БИЙСАНА А ТlЕХЬА

Укх шера 1600 гектара тlа ялата лаьрхlа хьажкlаш дlас езаш ба «Назрановский» совхоза механизатораш, хlаьта индустриальни методагlа — 1100 гектара тlа.

Ма хулла сихагlа кердача методагlа хьажкlаш дlаера лаьрхlа низ бола комплексни мехотряд вlашагlъеллай совхозе. Цунна чуйода 5 деза дискаш доахка агрегат, 10 селка, 10 культиватор, 6 опрыскиватель. 8 хий тела машин, РЖТ яха раствор кийчъю агрегат, хий кхухьа машин, 3 летучка, ши столовни. Цу отряде къахьегаш 90 сагa.

Бlаьсти тlехьаллеро а делхача доглаша а хаинахьа ялат дlа ца дуйташ оча духьале наьтта шоай денали говзали духьалъаьккхай совхоза механизатораша. Цар доьг деннад агрегаташ лела йиш йолаш кlезиг-дукха лаьтта доккъадеиначa денощка ди-бийса ца къовсаш къахьега. Цудухьа бийсана болх бе йиш хургйолаш механизатораша совленна лампаш ехкай ерригача шоай агрегатащта.

Дукхьал 4 мая цхьан дийнахьа бийса юкъеяххалца цар болх барах аьттув баьлор индустриальни методагlа 200 гектара тlа хьажкlаш дlас. Хlаьта еррига цар дlайийнараш 300 гектар я.

— Дийь дийнахьа дlайийна йоахаргъя оаха тхоай хьажкlаш. — йоах совхоза директора Льянов Махьмада.

Йовчаша новкъарле ца йойя, цар шоай дош кхоачашдергхиларах шеко яц.

А. ЮСУПОВ.

ЛАЬРХlАР КХОАЧАШДЕРГДА

Укх пятилетка диьлагlа шу дика чакхдаккхарах Ерригроссийски социалистически яхье котало яьккхарг а лаьрхlа РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ен нарара кара тола Цlе байракхи дипломи делар тха Мичурина цlерагlча совхоза.

Из толам баккха доккха новкъостал дир боахама хьайбаш леладераша. Иштта паччахьалкхенга шура йохкара план 105,5 процент кхоачашйир.

Кхоачамболлаш доакъар доацаш lай хало хьийга яле а хьалхашна латтача декхарех дика лоархlаеш хьайсагlа тха шурий ферма коллектив укх шера а. Масала, хьалхарча квартале план 230 йолаш 234 тонн шура дlаелар Даьхенна. Хьокхамаш кхы лох ца деш накъаера дерригача дукен къахьегамхой машара, цхьоагlон цlенна — 1 Майна а.

Уж толамаш даха тха коллектива къаьстта доккха новкъостал ду беж lуй Алиев Ваха, Тутаев Хьоаза, lаьсий леладер Умарова Пада, доярказ Адуева Тамара, Дудушева Тlаус, Далаева Ребат санна болча наха хьаьнала беча балхо.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна толамца накъабахар духьа районе лаьрха хинача яхьа итог йир укх денощка. Цунга хьежжа котало яьккхараш а лаьрхlа Ленински Сийлен грамоташ елар лакхе цlераш яьхача доярказчен сонен.

Хlара кхоабачи lаттагара 3000 килограмм совгlа шура яккха лаьрхlад Адуева Тамарас, Дудушева Тlауса, Далаева Рабета. аз Лаьрхlар чакхдаккха тха низ дlакхоачаргхиларах са шеко а яц. Масала, соахка хlара кхоибача lаттагара 3372 килограмм шура яьккхар аз план 2165 йолаш.

Пхе шера планагlа йоагlа шура цхьоалагlа октябрь хьатlакхоачаш дlаенна яккха декхар тlайийцад тха коллективо укх шера. Дагалаьцар кхоачашде карагlдаргхиларах теш со.

З. БАГУЕВА,
Урус-Мартановски района Мичурина цlерагlча совхоза доярка, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХlАВУ

Школе дика дешаш вар Мовлди. Техника дукха езаш вар берашха кхийна эlамига саг. Дийша ваьлча мала хургва хьох аьнна шийга хаттар даьча моллагlчунга цо оалар со хургва тракторист е шофер аьле. Техникацара безам тlа-тlа дукхагlа хулар Мовлде. Ше бархl класс чакхьаьккхача дага заттаяш дар кхоачашдара механизатораш lомабеча школе деша вахар комсомолец. Цига дика а дешаш, юкъарча балха тlа хьаларе даькъа лоацаш хилашца белгалвьалар ва. Механизаторий школа дика дешаш чакх а яьнха, ше вахача Алхан-Кала яхача юртарча «Ермоловский» совхозе балха вахар Мовлди.

Дукхача хана дена механизаторaш болаш къахьегаш барел тlехьа да вусаш къахьега воlавелар Садулаев Мовлди. Лаьтта оахаш. ялат кхедеш, чуэцаш. доакъар кийчдеш массала а шин нормаш тlехкхоачанеш из къахьегаш волча хана хьатlаетт Советски Эскаре гlулавх де ваха веза ха. Дет тlара доагlача дешаща ловцаш доахаш эскаре гlулакх де вода Мовлди накъавальккхар совхоза комсомольцашеи механизаторашеи.

Берашха кхийна эlамига саг волча хана денз къахьегама чам баьккхача цунна дукха хала хилаизар эскаре гlулакх де. Дукха юкъ йлалехьа цунах хилар тlема а политически а кийчон отличник. Советски Эскаре тlехкина гlулакх а даь цlаенача Садулаев Мовлде, юха а совхозе балха ваха лаьрхlар. Хlаьта а из вlаштlехьдаланзар Мовлде.

— Мовлди, тха станце стрелочникаш тоьаш бац. Из чlоагlа бехктоххаме болх хиларах тарра моллагlвар цига тьоажаве вlаштlехьдац. Оаха тьона эшаш дола новкъостал дергда, тхо долча балха воагlавалар хьо, — аьлар дукхача хана денз из дика воваш волча станце начальника. Массехх балха говзал хилар пайлаке мара эсне дац аьнна Ермоловски машиннакъа станце балха вахар Мовлди.

Хьалхарча юкъанге атта хилаизар ше ца lомабьча балха тlа кердача коллективе къахьега. Цхьабакъда, лалла латтача боккхагlболча новкъостаца, кагирхой хьехамаша эшаш дола гlо а деш дот эккхайтанзар цун керда каралаьцача балхах. Цкъа шийна хьахьийхар шоалагlа ала ца дезаш дика хьаэцар Мовлде. Лоацача хана стрелочника говзал кара а ерзаь, ший декхараш толамца кхоачаш тlехкхоачашн деш дlаволаваннача Мовлде лаьрхlар карагlдаьннчу тlа ца саца. Ше болх беш воллашехьа сайрийнара школа дика чакхъаьккхар цо. Тlаккха машиннаькъа станце кулгалхошца дага а ваьнна машиниста говзал lомае деша вахар Садулаев Мовлди. Тепловоза машиниста чоалхаве къайленаш lомаль вола из Грозненски локомотивни депо машиниста гlончалла хьожаву.

Керда каралаьцача балха тlа дика ва йоалаш къахьегаш дlаволавенна Садулаев новкъосташта а чlоагlа везавелар. Дукха ха ялалехьа дело коммунисташа шоай мугlарашка дlаийцар из. Цул тlехьагlа маневрови состава тlа эгара бехктоккхамегlча балха хьожавир Мовлди «Ермоловский», «Закан», «Самашки» яхача станцешка. хlаьта хlанз маневрови машиниста Пальчинский Иван Николаевича гlончa ва Садулаев Мовлди.

Я. ЦУЕВ.

Нохч-ГlалгlаЙ АССР Министрий Совете

Нохч-ГlалгlаЙ АССР Министрий Совет хьежай 1980 шера I квартале республика экономически социальни дегlаяра плани бюджети кхоачашъяра итогашка.

КПСС XXV съезда решенеш, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш чакхъяхарахи В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга даха ма доаггlара накъадахара тlехьа социалистически яхь йоаржаярахи 1980 шера I квартале lалашдеьд республика экономика дlахо дегlайоалаелга, къахьегамхой материальни культурни боарам лакхбелга.

Республика промышленносте продукци маьхала яккхара план 101,6 процент кхоачашъяьй. 1979 шера I кварталца нийсйича производства объем 1,4 процент дегlаенай. Планал совгlа ехкай 5,9 млн. сом мах бола продукци.

Тlа мел яхийта продукци 1,9 процент лакхъеннача къахьегама овсарлех чоталгlа хьаль я.

Тlехкхоачашъяьй культурно-бытовойн коа-карта эшен товараш арахецара задани.

НГlАССР Министрий Совета карарча промышленносто а I квартале продукци маьхала яккхара план тlехкхоачаш а яь lалашдьд производства объем 5 процент дегlайоалаелга.

Продукци маьхала яккхара заданеш толаме кхоачашъяьй моттигерча промышленноста министерства — 101,4 процент, кхачаи — 105,1 процент, «Чечениигуштройматериалы» объединене — 102,7 процент.

Дlадахача шера хьунгьам эсала хиларах халонаш нийсъенна йоллаше а колхозашеи совхозашеи зе да дулаш lаигара даьхар хьайбаш. 1979 шера 1 апрелаца нийсдича дукхагlа да доцкхий доахан, хьайбаш, оалхазараш, фуаш эдара паччахьалкхен план кхоачашъяьй.

Хlанз шерра дlахьош да бlаьстан кхашкара балхаш — бlаьстан культураш дlаюш, вегетационни хий дехи, сомийн комсийн бешамашка балхаш ду.

Республика халкъа боахамга дlаяххийтай 71 млн. сом капитальни вложенеш. Керттера фондаш дlаллара I квартала план 105 процент, наха чубаха цlеноош дlадалара — 113 процент кхоачашъяьй.

Паччахьалкхени кооперативни торговля система, юкъарча кхачаш управлене кхоачашъяьй розничи товарооборота план.

Коммунальни боахама предприятеша lалашдьд дерригача технико-экономически хьоккамашта оттаьь планаш кхоачашъелга.

Республика паччахьалкхен бюджет доходашта 105,6 процент кхоачашъяьй.

Цу цхьан ханна республина Министрий Совето гучадаьхар министерстваш, ведомстваш, горрайисполкомий хьалхарча квартала плани бюджети кхоачашеча балха тlара нхоачамбоацараш, производства эффективности балха динали айира юхатетта бахьанаш.

Продукци йохкара планаш лоархlаьяьц шин предприятие — цементни заводи Назрановски мельзаводи.

Кхоачашъяьяц деловой хьу араяккхара, пиломатериалаш, цемент, вlашагlъехка аьшкабетонни конструкцеши деталаш, чухьанахьа дувладу пазата барзкъаш, телата кога гlирс, чакхъяккханза йолча шурий продукци, маршаш, алкогольни доаца мела хиш, кхыдараш араецара задани.

Дикал лоха йола продукци арахецаш моттигаш хиннай. Техначa брак а яь ца йохкий гаш йитай минищпрома предприятеша арахеца цхьадола даькъа кондитерски хlамаш, йий, алкогольни доаца мела хиш, миниестпрома арахеца мебель, маьйгеш, текстильни галантерея.

Къахьегама овсарлен план кхоачашъяьяц 15 объединенен предприятен, царца: «СевКавнефтегазперерa б о т к а», «Грознефтеоргсинтез», «Терек», Грозненски дулха комбинат, Назрановски мельзавод, кхыяраш.

Доакъараш кlезиге хилар бахьан долаш республика колхозашеи совхозашеи цхьоалагlча квартале дlадахача шера цу ханаца нийсдича 10 процент кlезигагlа яьккхай шуре, кхоабача цхьан lаттагара йоакхка шура 54 кг лохъенней.

Паччахьалкхенга дlачутела доцкхий хьайбаши кхакхарчаш довал кlезигагlа долаш гlийлагlен хиннад.

1979 шера I кварталаца нийсдича дукхагlа дайнад хьайбаш.

Хlанз а цlенхашта кхоачамбоацараш да капитальни гlирсаш деча. Наха чубаха цlеноош хьалдеча капитальни вложеней I квартала план республике 90 процент кхоачашъяьй. 755 эзар сом кара ца дерзадеш дисад.

Наха чубаха цlеноош дlадалара план кхоачашъяр lалашдаьдац — «Чечениигушвино» объединене, «Птицепром» тресто, республика Министрий Советерчен Грозненски горисполкомерчен УКСаша.

Бlарчча хьайийцача Нохч-ГlалгlаЙ АССР Министрий Совета объекташка капитальни вложенеш нараерзаяра I квартала план 79 процент мара кхоачашъяьяц: кара ца дерзадеш 1,2 млн. сом дисад.

Во кхоачашъяьй школаши берий учреждениеши хьалъяра план (33 процент), административни объекташ (67 процент), культура объекташ (96 процент).

Капитальни вложенеш нараерзаеча дикка тlехьайисай юрта боахама министерство, «Скотопром», «Сортсемпром» объединенеш, «Плодопром», «Птицепром» тресташ.

Капитальни гlирсаш деча, къаьстта моттигерча Советий объекташ хьалъеча, во болх барах эстара хьалха бехктохкам тlабуж, цхьацайолча хена бlарчча хьанийцача планаш яхоачаш а еш, социально-культурни объекташта тlаахийтанза яргйоаца уйла тlа ца ахийтача подрядни гlишлоя-монтажни организацешта.

Иштта, гlишлошъеча Нохч-ГlалгlаЙ управлене бlарчча хьанийцача подрядни балхий план 100,7 процент кхоачашъяьча, моттигерча Советий объекташ хьалъечара план 70 процент мара кхоачашъяьяц.

Хьалхарча квартала план кхоачашъяьяц гор. Грозне берий беш-яслеш, школа-интернаташ, № 3 йола школа шерьяра, гор. Аргуне клуб хьалъяра, Знаменское яхча юрта канализаци яра, кхы йола планаш.

Моттигерча Советий гlирсаш хьалдеча тlехьайисай «Чечингсельстрой» трест, «Чечингколхозстрой» объединене, Новогрозненски ТЭЦ-а СУ.

Белгалде доагlа Министрий Советерчен Грозненски горисполкомерчен УКСаша, цхьайолча райисполкомаша гlишлош е майдаш мукъаякхара, гlишлонаш эшача оборудованеца lалашъяра дешаш сихха къестадаь доацилга а ца бахьан долаш цхьадола гlирсаш хьалделга тlехьадаьхалга а.

I квартале дикка тlехьадисад автомобильни наькъаш дохкача средстваш карарзаелга а (43 процент) бувзама линеш хьалъеча капитальни вложенеш йохкача а.

Бахача наха бытовой гlулакхаш дара план 93 процент кхоачашъяьй. Оттаньча заданех лоархlаьяьц бахача наха бытовой гlулакхаш ду министерство, «Консервплодоовощ», «Чечениигушвино», «Скотопром» объединенеш, респотребсоюз, кхыяраш.

Ше тlаийцача соцам тlа Нохч-ГlалгlаЙ АССР Министрий Совето министерстваш, ведомстваш кулгалхой, горрайисполкомаш декхарийлай объединенеша, предприятеша, колхозаша, совхозаша, стройкаша, организацеша 1980 шера I квартале баьча балха итогашка кlоаргга хьажа, долаш дола кхоачамбоацараш дlадахара мероприятеш чакхъяха, промышленни продукци арахецача, гlишлош хьалъеча, къахьегама овсарле айеча, пайда беча, кхыча хьоккхамашта тlехьадисар II квартале юхаметтаоттаде, 1980 шера республика экономически а социально а дегlайоалаяра плани бюджети кхоачашъелга lалашдергдолаш.

Дика хоамаш

Иттлагlча пятилетка тlехьарча шера шоаш тlаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара «Хlара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржаьй СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода болхлоша. Яхье бахьнараша шоаш денна дош дизза кхоачашду. Товарни продукци арахецара бинь бетта план тlехкхоачашъяьй цар. Планагlа лаьрхlачул совгlа арахийцад 317 эзар сом мах бола фенол, спирт, кхыйола химически продукци. Заводе еррига арахецача продукцех 78,4 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я.

Укх шера заводе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха латташ хьйоагlарех я Давыдов Иван Михайловичи Кальной Виктор Григорьевичи керте латтача феноли спирти арахецача шин производства коллективаш.

* * *

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра шоай еррига торонаши кхоачамаши оарцагlдаьха къахьегача Горячеводски бурув тохара балхий управленерча бурувдеттараша йоккха котало яьккхар укх шера 21 марта. Пятилетка план кхоачашъярах рапорт делар цар. Хlаналехьа пхе шера планагlа лаьрхlачул совгlа цар техад эзараш метраш бурув.

Карагlдаьначох кховчам а ца беш, хьинар айденна къахьегача цар къаьстта беркате долаш дlадоладаьд ер шу а. Бурув тохара бинь бетта план 104,4 процент кхоачашъяьй цар. Заданел совгlа техад 388 метр бурув.

Б. КОСТОЕВ.

ГIИШЛОНХО

ХIара Iуйрийна, спецовка тIа а йийха, ше къахьегача участке балха дIайолаш бIаргаго йиш я лакхарча дегIара, нийсъенна кхалсаг. Из я «Чечингсельстрой» треста Наьсарерча № 432 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна отделочни бригада бригадир Ленина орден лелаю Местоева ПаьтIамат.

Цо кулгалду коллектив механизированни колонне дикатIчарех цаI лоархIаш я. Ший декхараш дика кхоачашдеш, план массаза а тIехкхоачашъеш хьайоагIа из.

ДукхагIча дакъе бригада толамаш тIа-тIа тоалу бригадира ший коллектива болх кхетамца вIаштIехьбаккхарах. ЧIоагIа йоакхо ю Местоева ПаьтIамата гIишлон материалаш кхоара, балха ха зехьа ца йойтара. Массаза тIахьожам лоаттабеш хул из цу гIулакха. Ший деррига вахар, хала бале а, сий долча гIишлонхочун балха хетадаьд ПаьтIамата.

Да воацаш хьалкхийнай из. Вурийтта шу далалехьа из балха яхар Ташкента боамби кхебача. Пхи шу даьккхар цо цига болх беш, эвехьевой йолаш. Цул тIехьагIа «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене хьажжIаш кхеш пхи шу даьккхар.

Цхьабакъда, эIамига йолча хана езаеннаяр цунна гIишлонхочун професси. Вахаро лаьнхар из цу наькъа тIа. 1962 шера № 432 йолча гIишлон-монтажни управлене штукатура ученицалла балха яхар ПаьтIамат.

— Атта дацар хьалхарча хана, — йоах Местоевас, — бакъда, къахьегам беза, говзал караерзае новкъостал дир сона коллективо. Из яр сох гIишлонхо яьр. Тахан санна дагадоагIа цу хана бригадира сайга аьнна ер дешаш: «ПаьтIамат—аьлар цо са белаж тIа кулг а дилла. — атта никъ бац Iа херикар. Нагахьа санна раьза а хинна укхаза хьо балха сецалле, хьо санна болча гIишлонхой сий ду наха, хIаьта хьe раьза еце, хьай дего къоабалбаь болх лаха беза Iа...»

Уж дешаш къонача йоIа дег чу дийшар, чIоагIа къоабалдаь тIа а ийцар уж ПаьтIамата. Шийна нийслу халонаш эшаеш караерзийир цо штукатура говзал. ЦаI хоьр дIахоаттар кхычарга. ХIаьта бригада членаш массеж а кийча хулар йоIа новкъостал де. Иштта дIадахар пхи шу.

— Кхычахьа балха гIоргъа аьнна вIалла дага а доханзар сона, — йоах ПаьтIамата, — чIоагIа дукха безар гIишлонхочун болх, цунца яр еррига уйлаш. Хоза хетар сона сай кулгашца тоадаь, шьердаь цIенош бIаргадайча, берриг болхлой цIабахнча хьожар со айса баьча балхага, харцахьа хIама даьдий. Караерзайир аз смежни профессеш. Плотникаша, электрикаша болх харцахьа бича царна хьехар лора, оахош баь болх тIехьагIа юха бе безаргбоацаш.

Иштта цахаддаш кердача коллективаца цо болх бу барайтта шу даьннад, хIаьта из бригадана керте латта — пхийтта шу. Цу шерашка дукха хувцамаш хиннад дIа-юха лелача механизированни колонне, цо кулгалдеча бригаде. Хувцамаш хиннад цун вахаре а. Лакхъеннай Местоева ПаьтIамата говзал, кхетам, из хIанз бокъонца йола гIишлонхо я. Из керте латтача коллективо дукха цIенош, промышленни объекташ хьальяьй цу шерашка.

Масала, цо хьальяьй Назранера 600 моттиг йола клуб, 1176 дешархочоа лаьрхIа школа, крепостера больница, Яндарера юкъера школа, Серноводскера юртбоахама техникума общежити, Серноводск-Кавказский яхача курорта общежити, кхыйола объекташ. ХIаьта уж хоза, ваьке безам тIатIоргболаш хилийтара дукха къахьийгад бригадира а бригада членаша а. ЦIаккха машар хиннабац цу хьинар долча къахьегамхочун брак ераща, дисциплина телхаераща, коллектива сий ца дераща. Иштта я цун самаьл, иштта йоаь из массанена а.

ДIадахача шера задани цун бригадо кхоачашйир 149 процент. Укх шера кхаь бетта план а кхоачашйир 125 процент.

Местоева ПаьтIамата кулгалдеш йолча бригада коллективо Наьсар-Керте 400 моттиг йола культура цIа эксплуатаце цхьоалагIа май деэдеча хьалхарча денойшка дIаделар.

— Тха болх кхы а дикагIа дIагIоргбар, нагакъа санна ухона новкъарле ец цхьадола кхоачамбоацараш нийс ца лоре, — дувц Местоева ПаьтIамата. — Цкъаза гIишлон материалаш, къаьстта а маркхал, заликагIа хьакхахьац, цу гIулакхо дукха ха йоаю. Тха подрядчикаша, сантехникаша, электрикаша шоай ханнахьа болх чакхбаиккхац.

Бригадерча къонача болхлошта ший опыт дог раьза долаш дIалу ПаьтIамата. Цун хьехамца дукха дика говзанчаш хьалкхийнаб укхаза. Масала, цун йишийна Местоева Аьсета «1979 шера социалистически яхье котъяьннар» яха знак елар. Штукатураш Мартазанова ПаьтIамат, Итароева Марет, Ганиева Марем, Местоева Хази, Торшхоева Хази (цун хиппа ученикаш) хIанз йиьлагIча разрядагIа болх беш ба. № 432 йолча дIа-юха лелача механизированни колоннерча конкурсе укх тIеххьарча шин шера вIаштта «Социалистически яхье котъьннар» яха знакаш тиййнай царна.

Даьхено боагIIаш бола мах баьб цун къахьегама. Цун наькха тIа леп Ленински юбилейни медаль, Ленина орден, 1976—1979 шерашка «Социалистически яхье котъьннар», «Коммунистически къахьегама ударник» яха знакаш тиййнай.

КхозлагIа хержай из райсовета депутаталла. Дукха болх баьб цо бурокIалхара наькъаш тоадеш. ХIана цун керттера декхар да ше яхача юрта клуб хьалъяр.

Цун бригада социалистически яхье лаьнай башха-дика гIишлонхочо Белхароева Маликата кулгалдеча бригадаца. ДIадахача шера а укх шера кхиь бетта а хьалхле Местоева ПаьтIамата бригадо яьккхай.

Мастера Местоевас кулгалдеш йола бригада ши-ший объекта тIа йита яхаш хул прорабаш. Иштта дика болх беш хьайоагIа Местоева ПаьтIамата кулгалду бригада.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

ЛИПЕЦК. Новолипецки металлургически заводе хьалъяь яьннай шера 1 миллион тонн болата лист арахецаш хургйолча шийлача прокатка цеха хьалхара агIа. ВIалла кхоачалуш боаца прокатна оаса оалаш йола процесс караерзаьй. Эттара хьалхара прокат арахийцай. Еррига технологически процесс автоматически режиме оттаьй. Процессана кулгалду электронни машинаш.

Ший мощностага, овсарлен боарамга, продукце сортамент тайп-тайпара хиларга диллача ше санна кхыйоацаш йола цех-гигант ший проектни мощностага кхаьча хIара шера машиностроене тайп-тайпарча доакъошта кхо миллион тонн болата лист арахецаш хургья.

СУРТА ТIА: арахийцай эттара хьалхара прокат.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАДЕР ТЕШАМЕГIА ДЕ ГIЕРТАШ

Ший ханнахьа эшаш бола кхоачам баь дIадоладир кхашкара бIаьстан балхаш Гудермесски района «Дружба» совхоза къахьегамхоша. Цу гIулакхо торо хулийт хIана хIара дийнахьа дика хьоккхамаш гойташ болх бе а цуца цхьана хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде а.

Агротехнически толамагIа йолча хана дIайийна яьннай ялати, доакъара дIас езаш хинна еррига культураш. Макха боаккхаш, культиваци ир, бIаьстанара культураш дIаювш балха нормаш дикка тIехкхоачашъеш къахьийгар механизатораша: Къахьегама ЦIеча Байрака орден лелаеча Турищев Александра, Ибрагимов Ахьмада, Костенко Алексея, Сайханов Сайдалина, МусхановгIар Бухарен Ризванеи. БIаьсти дIайийнача культураштa уж хьатIаялалехьа боккха макха боаккхаш ба уж хIанз, овсар дара, лаьтта цамцадоаккхаш кIаьддара.

ТIеххьарча шерашка йоагIа йоакхо ю совхозе минеральни органически удобренеш пайда эцара. Иштта, пхилетта укх тIеххьарча шера чуоаргбола хьувкъам алсамбаккхар духьа хIара гектара тIа шиппа центнер кхоачийташ азотни удобренешца укх шера шоллагIа подкормка йир 645 гектара тIа гуразьа дIайийнача культураштa. Эйба оахача хана хIара гектара тIа 6—7 центнер минеральни, 18—20 тонн органически удобренеш кхоачийташ хьаьдир лаьтта, и. дI.

— Дега боккха тоам хулаш тIанийцар тха совхоза болхлоша «1980 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташ кийчъелга IалашIдара а 1980—81 шера хьайбаш толаме Iаиагара дахаре а кхы тIа а де дезарий хьакъехьа» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцам. Хьадеш дола моллагIа гIулакх дика кхоачашдара боккха теркам тIабохийт цу соцам тIа. Цунна жоп а луш болх ма хулла тешамегIа бе гIерташ къахьег тха коллективерча хIаранс. Цудухьа со раьза ва хIанз кхаш леладераша, механизатораща беча балха, — йоах совхоза керттерча агронома Чергизов Султана. — Укх шера къаьстта йоакхо ю оаха соакха хинна кхоачамбоацареш нийс ца далийтара. Иштта, ший ханнахьа тоаяизар дIадахача шера хина система. Из бахьан долаш тIехьаяйнйитар гурахьа дIайийнача культураштa вегетационни хьисапе хий диллара ха. Цу тайпара гIулакх укх шера кийслургдоацаш еррига торонаш оарцагIъьхар.

Хий дуллаш 1300 гектар кхаш да цу совхозе. Цигара хинна система тоаяра дукха низ эшар. Цхьабакъда, халонех ца кхераш къахьийга толамца кхоачашдир хьалхашка лаьтта декхараш хиина система тоаеш баьхнача совхоза болхлоша. Царна юкъе бар укх шера боахаме Iай еIашагIъехна хиннача агротехнически курсашка кхаьша хий дилла Iомалуш хинна нах а.

Хиина системаш болх дIаболабе кийчъяра доккха новкъостал дир совхоза «Чечениигушводремстрой» треста Аргунерча ПМК-а болхлоша. Цар хьалдаьккхар кIоэнагIа дале 80 эзар кубически метр лаьтта. Цу гIулакхаша йиш хилийтар кхашка ший ханнахьа хий дилла доладе.

«Чеченингушвино» объединенехa юкъeйоагIаш хилара тарра комсаш кхелра кIаьстта теркам тIабохийт совхозе. Цар хIанз 439 гектар дIалоац.

Укх шера духхьала паччахьалкхенна пленагIа 630 тонн комсаш дIаяла езаш ба цу боахама кхаш леладераш. Цхьабакъда, шоай торонаш а лаьрхIа цар доош деннад Даьхена 650 тонн дIаяла.

Дагалаьцар толамца чаккхакха новкъостал дергдола еррига шоай торонаш оарцагIъьхa гIерташ тIaтеIIe къахьегаш а ба хIанз, хIаьта дика хьоккхамаш а гойт. Еррига комсаш лаьтта кIалара хьамукъалaьха, еIа, шпалерах хьалийхка яьхай.

Комсий мугIарий шинна оагIорахьара лаьтта оахаш цамцадоаккхаш пхи агрегат хилар болх беш. Хьадер сихагIен овлаш а на хедадеш ма хулла тешамегIен чаккхаккхар дукха яьрика хиннача яхье хьалхле яьккхар Башкрон Хункъурпашаси Ахмадов Мувсаси. Балха норма 50—60 процент тIеххкхоачаш ца еш ди дIадахийтацар царех хIаране. Иштта овсаре къахьегар низ болаш деттача фе новкъосталца комсаш тIера лаьтта дIадоаккхаш болх баьча Джанаралиев Вахаси Рахматулаев Лептен.

— Хьувкъам гургболаш йолча комсашта агротехническа дикагIйолча хана доагIа Iунал дир. Комсаш йоIача хана кхалнахи Мусаева Беде, Шикло Марияс, Дальтаева Зинас, Кажигова Докус баьча балха къаьстта раьза ва со, — йоах Чергизов Султана. — Еррига комсаш 1500 гектара тIа хила езаш я тха боахаме. Цхьабакъда, керда яраш дIайоагIа йиш йолаш дац тхо лаьттаца дукха тут хилар бахьан долаш. Цул боарам лох бе гIерташ къахьегаш ба совхоза денз боахама кхаш леладераш.

Укх шера гуразьа соний беш дIайоагIа лаьрхIад совхоза. Цу гIулакха плантажни нухарашца 60—70 сантиметр кIоарга лаьтта оахаш ба хIанз механизатораш. Иштта кIоарга оаха нух тIехьатессача С—100 маркa йолча низ болча тракторага мара болх булац. Цу маркaх трактор цаI мара яц боахаме. Цу тIа болх беш Турищев Александр ва. Норма 0,8 йолаш дийнахьа юкъера лаьрхIаче 1,4—1,5 гектар лаьтта оах цо.

Александрал совгIа кхы а ши тракторист ва плантажни нухарашца лаьтта оахаш. Уж ба «Госкомсельхозтехника» Курчалоерча предприятера. Дикка тIеххкхоачашъю шоай болха нормаш цар а.

ЙоагIа йоакхо ю совхоза кулгалхоша укх бIаста кхашки къахьегаш боахнача наьха балхаца безам совбаккхара. Иштта, совхоза парткомо а рабочкомо а оттаьча мероприятешка хьежжа, механизатораша юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела цIе вымпел лу, хIаьта цхьатарра пхе дийнахьа норма 125 процент кхоачашъеш болх баьча хIара механизатора цхьаца тум ахчан преми лу. Цхьабараштa шозз-шозза а луш цу тайпара премеш еннай хIанале лакхе цIераш яьхача берригача механизатораштa.

М. ХАМАТХАНОВ.

Ядархочун дневника тIера

ШИН БОАХАМЕ

Дика а во а хьан декъеш, парте хьалхашка оттадаь декхараш цхьан кхоачашдеш барт тайна бахар Герзель-Юртарера Ишхой-Юртарера нах. ХIана аьлча, уж шаккхе юрт цхьан колхоза чуйоагIаш яр. [illegible] Уйлаш еча хана-м сатохар цар а вокхар а. [illegible] шин юртара нах шин дакъа бекъабелар. [illegible] Из деррига а [illegible] шин юртара колхозах совхоз а лерхIар. [illegible] — комсаш кхью совхоз. [illegible] ХIаьта а герзелхоех дукхагIбараш раьза хилар совхоз е комсаш кхесела а [illegible] дукхагIбараша. Иштта ехьслар ши юрт — совхозаш волхозаш.

Укх денешка тхо хилар Герзель-Юрта а Ишхой-Юрта а. Зийра цигара а укхаза а гIулакхаш. Къамаьл хилар тха накхаца, цу боахаме гIалхошца.

— Кердадар вахаро доаладе цIаккха а хилацац атта, — йоахар совхоза директора Чендиев Зиваша. — Кулгалхой декхар да цу кердачох нах тешабар, кердачун мах бIаргабойта хар, цунах бола ваьха тешам чIоагIбе хар.

Бакъда, цо яхар, кIеэнга къахьегамхой директора Зиваш Баудиновича а, партком секретара Хизриев Iусмана а, кхычар а комсаш кхеар пайдане хилар мах кхетабеш.

Совхоз вIашагIъелачул тIехьагIа а кхоачамбоацараш дукха дар Герзель-Юрта. ВIарчча дехалаш Казахстане, Сибире, Якуте, кхычахьа ухар шоаш деш хинна балхаш а дуташ «дIаьха» сомаш да ХIаьта а дукхагIбараш тешар шоай совхоза кхоанеnах, ма даггара къахьегар комсаш дIайоагIаш, дIаегIарашта гIулакх деш, ца ховр Iомадеш. Из-м хIанз а да иштта. Тхона тхоашта яйра комсий бешамаш, цига къахьегаш боакха «Восточный» совхоза болхлой. ВIаллан бIаргалаьеждоца доргIа — селлара хоза а комсий плантаци. Удобренешца хьаьн а деш, кIоаргга аьха цамцадаьккхад лаьтта. Тай техача санна нийсса латт комсаш хьалъехка аьнкасарг техача бетонеи шпалерах бIоагIий. ХIара комс дикача дас шийна беша санна хоза хьалйийххай. ЧIегI, пхьтех, ца [illegible] цхьаьккха а совнагIа хIама доадар тхона плантацешка. Цу дерригеша тешал ду герзелхоша дог а лааш, шоай бехках хьувкъам лохбалар а кхераш къахьегаш хилар. [illegible] а дизза доал ии лаьттана. ТIаккха мара дизза хьахецаш цо шин беркат. ХIаьта, дизза доал хилац шин балхаца къахьегачуа сакъердалуш ца хилча, ше хьийга къа шийна а халкъа а пайда а боаллаш тIехьаленна дукаргхидарах тешаш ца хилча.

Массехк тайпара къахьегама формаш юкъе а йоллаеш царех боала пайда зуйш тохкаш даьд совхоза кулгалхоша. Цу формашта юкъе тахан дикагIа пайда лу зьнна хет царна болхлоша шо-шийн гектарашта доал даро. Венна, цар хьанйеш йола участкаш-и тайп-тайпара я — ши-ший торонга болх бе ха йолаш дезаш хиларга хьежжа. ЦаI — цаI-ах гектар мара йоацаш а ба, дукхагIа гектараш йолаш а ба. ХьалхагIа санна, бIаьста йоаллашехьа а «дIаьха» оалаш дола сомаш да ахаш герзелхой. Уж шортта да шоай совхозе хьалпала къахьега ловчоа. ХIана уж дог тийша ба мехкех халкъан санна комсашта шоашта а шоаш боккха пайда луш хиларах.

1974 шера вIашагIъеллай из совхоз. ХIанз мара боккъонца хьувкъам бала а йоласиаш хьалха дIаетIача комсий плантацеш. Дукха я царех хIана а хьувкъам балаза. ХIаьта а, дIадахача 1979 шера 54 эзар сом цIена пайда хиннаб боахама. Юкхьенцара толамаш иштта хилара тешам лу йоккхача кхоанена догдаха а. Шо-шоай къахьеганах бокикийбо торо луш ба комсаш лелаярашa чубена пайда а. Къахьегача хана даьча балхех хьанйдаь алапеш доацаш, комсаш чуийна яьннача тIехьагIа кхы тIа а алапеш премеш еннай комсий хьувкъам лакха кхебаярашта. Иштта да царех кхьабараша дIадахача шера баьча балхах кхы тIа а ийца алапеш премеш: Агаева Манза — 2000 сом; Данаева Iайшет — 2200 сом; Юсупов Халат — 2335 сом; Янсунова Лайлахаш — 2935 сом; Косумова Малу — 3496 сом; Вачанова Макка — 4004 сом; Дадаева Вуку — 5739 сом. Из списока йоккха хургьяр 1500—1800 сомага кхоачаш ахчаш мел кийдаьраш царна [отIэтахача.

Наха къахьийгад. Кулгалхоша царна доагIар дIаденнад. Долче, наха байзаб шоай хьаьналча къахьегама мах а цунах боахама хулаш дола беркат а. Цудухьа, хьалха дехар а деш комсаш тIа болх бе безаш хинна нах шоаш хьаьх совхоза конторе. Шоаш дех хьалкхее комсаш хьакъоастаяр. БIарччача лелалана къахьег комсий плантацешко. Дукхха нагий нахи мехкарий ба хIанз цу даькъе къахьегаш.

— Тха «ДIаьха сомаш» — тхоьй совхоза комсий бешамашка хиннад! — йоах хIанз герзелхоша.

Из да а да иштта.

ХIанз укх сахьате 693 гектар комсаш я «Восточный» совхоза.

Хий тохача системашца Iалашъаь я царех 600 гектар. Цу еррижех а соь луш 780 гектар мара яц Iалаш. Цу дIаулаьча мел пайда чуба йиш хургья совхоза плантацашка. [illegible] 800 гектар комсаш хьувкъам тела йолалча? Из кастта хургдар да. Горкома бюро член, районни Совета депутат вола Зиваш Баудиновича лоархIаш а сий деш а ва юртахоша. Цо болх баьб «Новогрозненский» совхоза керттера агроном волаш. 1975 шера денз директор ва из «Восточный» совхозе. ДIадахача шера план кхоачаш а еш лакха толамаш дахарца Российски Федераце кхалатIа моттиг а хьоккхаш 3 эзар сом преми елар совхоза. Бакъда, цунах шоай къахьегама толамий лакхале лерхIаш бац герзелхой.

Дешаш волчо хатта тарлу: — ТIаккха фу хиннад царех дIакъастача Ишхой-Юртахоех? — аьнна.

Укхаза а доккхий хувцамаш хулаш латт укх тIеххьарча хана. «Правда» яхаш комсий совхоз я Ишхой-Юрта. ХIанзе 150 гектара тIа комсаш дIаегIай укхаза.

Хьаьнала къахьегара тIера ба Ишхой-Юртара нах. Ишхой-Юртахошта чIоагIа тешал дир КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара Александр Владимирович Волковен, райисполкома председателя Абдулла Гаевсевич Кинадаровен. Назрановски юрта боахама техникум чакхъьккхачул тIехьагIа, хьалхара ший къахьегама никъ Ишхой-Юрта дIаболабаьча Александр Владимировича хьамсара я из юрт а юртахой а.

— ХIара саг вовз оона цу юртара, эIамига а воккха а. Вашха-дика, хьаьнала нах ба, — йоахар цо.

Парте горкома хьалхарча секретара цу дешашка дукхаенна а декхарийла бу ишхойнаш. ВеI, вош санна шоашца ваьхача Александр Владимировича кулгалдеш йола район хьалхарча мугIаре хилийтар, цун сий гIулакхаш лакха хилийтар духьа эггара хьалхарча мутIаре латта декхарийла ба Ишхой-Юртара нах. Из-м цар хьаша а цар хьалкхеваь а ва.

Тхо хилар совхоза парткомашка, конторе, къамаьл хилар болхлошца. Шо-шоай балхаш тIара хIанзза хьабаьхкабар уж лэаархошца вIашагIкхета. Из вIашагIкхетар хетадаь дар В. И. Ленина 110 шу дизара. Ишхойцаш а бар цу денна ма могга дикагIча толамашца накъбаьхар духьа хьаьнала къахьегаш. ХIанз хов царна боахам тоабераши наьха сий лакхдераш «совхоз-колхоз» яха дешаш доацилга. Керттердар да хьаьнала, дикача дас санна къахьегар, пайда дукхагIа лургбола культураш, хьайбаш леладар, хьалхашка латта декхараш барт-цхьоагIонца вIашин хаддаьча гIо-новкъостал а деш, ца ховр Iома а деш, кхоачашдар.

«Правда» совхоза директор Юрий Иванович Абузаров чIоагIа тешаш ва шин юртахоех. Тхона яйра укхаза хьалъеш йола керда гIишлош, хоалуш латта юрт, дIаегIа комсий ареаш. ХIамма а дац комсаш кхеара даьхе герзелхой, ишхойнаш тIехьабисар. Уж-м хIанз а «шун совхоз-тха совхоз» оалаш эшшача хана новкъостал де, [illegible]

М.-С. ПЛИЕВ.

Идеологически къовсама фронташка

КОМПРОМИССАШ ЙОАЦАШИ ПРИНЦИПАШТА ТIЕРА ЦА ДУВЛАШИ

ТIеххьарча ханарча событеша цIаьккха а тешал ду, хIанзарча заман керттера чулоацам адамле капитализмагара социализмага йоалаш латташ хилар ба яха йовзаш йола марксистско-ленински вывод нийса хилара. Йошал долча социалистически мехкий толамаш, цар экономически дегIаахара лакхен бIубенен темпаш, къахьегамхой вахара хьалаши культурен лакхъялар къаьстта хоалуш да кIорглуш латтача капитализма кризиса, даим лохлуш латтача экономически хьокхамий, инфлаце, энергетически кризиса, балхазле дегIаяра, социальни конфликташ ирьялара, капитала мехкашка чIоагIъеннача духовни деградаце фоне. Цунца цхьан империализма позицешта чIоагIагIа тIатаIаш латт дунен революционни мукъадовлареи болам.

ХIанз империализм доггдоахлга йолаш яц социализм экономически хIалакьхиларга е тIема наькъаца эшаюлургхиларга. Цу хьашка дунен шин система вIашдухьала латтар классови къовсама формаех цаI хилара тарра нейтрализм, компромисс, принципашта тIера дувлар санна дола хIамаш вIалла хьехаде а йиш йоацаш къаьстта кхлу. Мэллар хила йиш йоацача ваькъа доал. Капиталистически доалдеча классаша массови информаце средствай гIоьнца къовсам лоаттабу нах шоашта тIехьа бахара царна буржуазно-реформистски уйлаш чуйохка гIерт. Цунца цхьан марксистско-ленински идеологена «эрози» хилийта из «чура йоъалийта», «мелъе», социалистически общественни строй чура толхае гIерташ идеологически диверсеш ю социалистически мехкашта духьала. «Дийнахьа а бус а, — белгалдоахар Л. И. Брежнева, — хIара сахьата дукха хIома юкъера ца доалаш еррига лаьтташара тIарча къахьегача халкъе цу е вокх боараме буржуазни пропаганда буржуазни идеологе воздействи тIалатт. Империализташа маьхах оттабаьча идеологаша хьаьйй нах тунтакх бахара лар общественни санкеташ харцахьбаккхара йола лаьрхIа псевдокультура. Цо наха еча харцахьча влиянена духьала къовсам лоаттабо — коммунисташа беча балха лоархIаме участок».

Империалистически реакце керттера идейно-политически герз антикоммунизм я. Из я латташ йола буржуази идеологи — дунен революционни процесс, дунен социализма система, болхлойн къамаш мукъадахарен болам дIахьалхатетташ бола низ толхабара тIаерзаьча идеяй, теорей, вастий гуллам. Империализма агрессивни стратеге кра оагIув эггара хьалхарча аргIанна антиимпериалистически къовсамерча ховдам беш болча низа — социалистически доттагIален на духьалъерзаь я.

Официальни паччахьалкхе политикана нийсса лоархIаш йола антикоммунизм империалистически буржуазе идеологи хинна ца Iеш, иштта политически оруди а я. Разрядка хьалашка массехказа сийрхIараш чакх ца дийнача империалисташа маска тIера дIаяьккхай, милитаристски психоз хьалхьера герз хьаделга сихдара, халкъий чурча гIулакхашта юкъегIертара новкъа баьинаб. Хоаш долча бесса, США дIахьоарчаяй НАТО гIолларча шийх соньзинхех массехк маьхбузехьарча европейски мехкашка СССР а Варшавски Договора кхыча мехкашта а тIахьакаль йола гаьва яхара низ юкъера бола керда ракеташ дIанийсъярах йола решене, хоздаьха а йоацаш тIехьадаьккхад ОСВ-2 ратификаци елга. Афганистанерча событех спекуляци ю, эггара дорхагIа йола антисоветски кампани хьал а хьоаль.

Цу дерригe а тешал ду, антикоммунизмах кIоргга кризис лета хилара. Буржуази пресса и сов дукха йола Iилмани пропагандистски центраш а лоархIаеш яц империалистически мехкий чурен арахьарен политика Iалашъяра декхарех. Дош доацар хилар Iилма-технически революце кIийлен тIа капитализм «юхакердаяккхара» политиках. «Оптимистически капитализма», «индустриальни» а «постиндустриальни» а обществаш, «технотронни эра», дуккхача кхыча теорешка вахара тохкам лоабалпазар». Цар апологеташ дарий де дезаш хилар капитализма хьалашка Iилмани-технически революце къаьлеяраш къаьстта а ца еш керда антагонизмаши конфликташи хьаеш хилара.

«Адамлен кхоанехах долча деша «хьакъехьа» яхача книжка тIа американски экономиста Хейлброгера яду, масала, материальни прогрессага дахьа дог доавр, массадолча хIамах а дог дуалилга хилар. ХIаьта дукха ха йоацаш а тIехьа марксистски идеологи дIаьывнарг лерхIаш хиннача вовзаш волча политолога Д. Белла «Капитализма культурни вIашдухьаленаш» яхача шай книжка тIа вязу: «...Сона хетачох, малхбузехьарча обществe вай хий декъалуча дIатIаьхьоаччаш латт, вай тIа а долаш дIабовлаш латт буржуазни идеяш».

ХIанз яржаш латт укх да галувцараш «дегIаахара доадонех», буржуазни общественни отношенеш дIахо йолаш хиларца тарлуш доаца Iилман техникен дегIахар юхаувза дезаш халарах дувцаш ца боала «технологически пессимизма» концепцеш». ХIаьта, шеко яц, цхьа бахьан доацаш дацар хIанзарча американски администраце политически курсо чIоагIа аьттехьа гола тохар ца цхьан дукха ха йоацаш ше США Конгресага яьхийтача послане тIа президент Картер «тешама кризисах» «Iаьдала институташта яьча ийлайцех», хIанз латташ долча американски хьалий кхьйча безаме йоацача явленех дувцаш ца валар.

Иштта, гуш я антикоммунизма кризис. Цхьабакъда, цун позицеш мелъялар идеологически «сатем оттар» дац. Капиталистически вахара образ хьалхаьца лелараш идеологически къовсам «психологически тIема» рельсаш тIа баккха гIерт хIанз. Цу хIалашка дайза даргдоаца хIама а хиле дIаотт адамлен ядерни катастрофа саьна тIа дIатIаоттаеш бола «шийлача тIема» проводникаш. ХIанзарча ханарча капитализма антинародни чулоацам, «бокъонийн паргIатонийн хьахой» кIиллаши бокъонца дола уиаара сибати гучадаккхар.

Антикоммунизма арсинале къаьстта моттиг дIалоац национализмо. Империалистически пропаганда сов дукха йолча центраша шоай хур ду националистически предрассудкаши юхедисараши юхадийнде, социалистически доттагIален мехкий социально-политически интернациональни цхьоагIо йохае, болхлойн коммунистически болама барт эгIабе гIерташ. Цу гIулакхашта бола антикоммунизма союзникаш ба аьттехьарен «аьрдехьарен» ревизионисташ.

Мукъален къовсама опыто хьахьохк къаман хьашташ интернациональнийчарна духьала уттадар, цхьан леладеча гIулакхашта юкъерачуьлар, къамий отношенешта гипертрофировани яр, буржуазни национализма кхыдола гIулакхаш вIашин дувзадена а оппортунистически гIаллтий, класса хийрача позицеш тIа волара лара дукхача дакъе цунах латтар а.

Антикоммунизмо дагаялар да национализм шьеляхьоияр. ХIаьта на шин бахьан доацаш я дац. Буржуазни национализм антикоммунисташ, реформисташ, аьттехьарен «аьрдехьарен» ревизионисташ санна бола бокъонца йолаш йолча социализма берригa моастагIий вIашкаувзаш йола платформа я хIанз.

Дунен халкъашта юкъера коммунистически болама цхьоагIо йохаяра, революционни къовсама социализм хьалъяра а юкъара закономерносташ тIара буклар «нийса хилар бакъда» антисоветизм хьалхьера йола средство лерхI антикоммунизма стратегаша националисмах. Цудухьа да национализма еррига формаш цу хьала тIагIертта хьалхьа лоаттабар. Пролетарски интернационализм дерригаш хьаллацаре дегIайолча бошал долча марксистско-ленински партеш хIанз массаза лоархIамегIара декхар. Пролетарски интернационализмах лерхI цар Iилмани коммунизма берригача чулоацамаш йоаллаш йола марксизма-ленинизма керттерча принципех цаI.

Марксистско-ленински теори, болхлой класса а берригача къахьегамхой а социализм хьашташ Iилмани наькъаца по хьагойтача хьуларах тарра, кIоаргга интернациональни я ший чулоацамга диллача. Из башхало [illegible] исторически дегIаахара, общество коммунистически хьисапе революционни [illegible] юкъара законашка гучадаьлла классови къовсама опыта обобщени ярах. Цунга дикка марксизма деррига истори да пролетарски интернационализм [illegible] истори.

Марксизма-ленинизма керттерча принципех цаI йола пролетарски интернационализм латт [illegible] принципех системах. Из — дерригача мехкашкара болхлой классен [illegible] солидарность [illegible]

Лев МЕТЕЛИЦА,
философски Iилманий доктор, профессор.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаца хьежжий дуккхачу шерашкахь цІена къахьегарехь къахьегаме карагІальнарий хин бенин СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль дойла.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГІОЛЛА

«Красный молот» яхача Грозненски машинащъеча заводе гІолла

Бескоровайный Григорий Ивановичa — мастера.
Вачнадзе Георгий Тариэловичa — электросварщика.
Губерман Александр Васильевичa — выбивальщика.
Дубровский Василий Андреевичa — сварщика.
Ермаков Николай Ивановичa — кузнеца.
Жаркова Елизавета Петровнана — земледела.
Коваленко Флора Сахибовнана — инженера-технолога.
Кабалалиев Герасим Григорьевичa — кадрай отдела начальникана.
Рожанская Фаня Исеровнана — инженера экономиста.
Синельникова Раиса Григорьевнана — инженера-экономиста.
Тенкин Абрам Анцелевичa — юккхагІболча юрисконсульта.
Филимонов Иван Афанасьевичa — инженера-технолога.
Хадухина Клавдия Степановнана — транспортировщика.
Хашамякина Мария Константиновнана — планово-экономически отдела начальника заместитела.
Баканова Антонина Васильевнана — сварщика.
Бочкарев Николай Михайловичa — ОТК мастера.
Данилова Надежда Николаевнана — склада заведующена.
Журавль Роза Васильевнана — хьъхочoа.
Здебская Тина Никитичнана — банщицана.
Лазарев Тимофей Семеновичa — котельщика.
Ларьков Василий Петровичa — фрезеровщика.
Сиротинкина Антонина Васильевнана — уборщицана.
Филатова Татьяна Ивановнана — уборщицана.
Хаяякина Анастасия Григорьевнана — банщицана.
Чижина Софья Васильевнана — уборщицана.
Шаповалова Елизавета Ивановнана — уборщицана.

Грозненски педагогически училище гІолла:

Андрющенко Александра Сергеевнана — преподавателa.
Селезнева Раиса Гавриловнана — музыке преподавателa.

Ленински района № 11 йолча домоуправлене гІолла:

Амалиев Гази-Магомед Амалиевичa — пенсионера.

№ 3 йолча Грозненски юкъерча профессионально-техническени училище гІолла:

Абдурахманова Биби-Джамиля Абдуловнана — инструментальщицана.

Къонача техникий республикански станце гІолла:

Ковач Павел Филипповичa — слесара.
Эльбуздукаева Медина — уборщицана.

«Чечингрострой-материалы» яхача производствени объединене гІолла:

Ажгукаев Нажмудин Юнусовичa — директора заместитела.

Ленински райисполкоме гІолла:

Дехтиревда Василий Ефимовичa — пенсионера.
Футина Александра Савельевнана — пенсионеркана.

Нохч-ГІалгІай АССР республикански больнице гІолла:

Бородина Вера Сергеевнана — санитаркана.
Бурлачук Клавдия Александровнана — санитаркана.
Васелевская Анна Степановнана — санитаркана.
Чуб Евдокия Васильевнана — санитаркана.
Романова Нина Павловнана — санитаркана.

«Металлист» яхача заводе гІолла:

Долгов Николай Ивановичa — слесара.
Крамин Андрей Ивановичa — слесара.
Кулебакин Дмитрий Ивановичa — пенсионера.
Потапов Михаил Яковлевичa — слесара.

Нохч-ГІалгІай радиотелецентре гІолла:

Королев Леонид Александровичa — инженера.

Грозненски авиаотряде гІолла:

Молчалкин Алексей Терентьевичa — авиатехника.
Шекета Василий Захаровичa — авиатехника.

НГІАССР торговле министерства СМУ гІолла:

Речкин Николай Романовичa — плотника.

В. И. Ленина орден лелача «Грознефть» объединене гІолла:

Антипят Валентина Васильевнана — планови отдела начальника заместитела.
Белоусова Евгения Дмитриевнана — юккхагІйолча геолога.
ГІаласханова Галина Николаевнана — юккхагІйолча бухгалтера.
Крупенко Евдокия Павловнана — геолога.
Мамонтова Тамара Григорьевнана — пенсионеркана.
Суслина Евдокия Андреевнана — кадрай отдела юккхагІйолча инженера.

Городской дезинфекционни станце гІолла:

Бойко Клавдия Афанасьевнана — дезинструктора.
Тишков Михаил Филимоновичa — эпидемиолога помощника.
Штукина Любовь Степановнана — дезинфектора.

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политически дешара ЦІенга гІолла:

Новикова Лидия Федоровнана — уборщицана.
Ульянкина Ольга Максимовнана — секретарь-машинисткана.

«Грознефть» объединене бурзама конторе гІолла:

Агафонова Анна Андреевнана — телефонисткана.
Зинченко Василиса Никитичнана — телефонисткана.
Петрова Клавдия Николаевнана — телефонисткана.
Пасечник Нина Ивановнана — электромеханика.
Рогожин Алексей Федотовичa — Грозненски участка начальникана.

Фурсова Антонина Гавриловнана — уборщицана.
Шабаршова Антонина Петровнана — телефонисткана.
Шведова Елизавета Яковлевнана — телефонисткана.

Грозненски городской радиотрансляционни узле гІолла:

Киченко Надежда Семеновнана — бурзама оператора.

«Чечингстройматериалы» яхача производствени объединене Грозненски автобохаме гІолла:

Калолкин Мария Деонисовнана — юккхагІйолча бухгалтера.

«Родина» яхача совхоза керттерча предприятие гІолла:

Нархамова Анна Ивановнана — скотника.
Парфенова Диана Петровнана — бригадира гІонча.
Потороева Мария Семеновнана — болхлочоа.

№ 2 йолча бера цІента гІолла:

Ананьева Анна Петровнана — санитаркана.
Агабекова Елена Сергеевнана — медсестрана.
Аванесян Елена Сергеевнана — санитаркана.
Буланницева Анна Фоминичнана — медсестрана.
Бухленко Александра Васильевнана — санитаркана.
Давидян Арфеник Моисеевнана — санитаркана.
Колосова Евдокия Васильевнана — медсестрана.
Кнорнелова Зинаида Васильевнана — медсестрана.
Панченко Мария Яковлевнана — санитаркана.
Павленко Александра Васильевнана — швеяна.
Хребтова Таисия Николаевнана — медсестрана.

Художественни промыслай производствени объединене гІолла:

Вавилова Зинаида Ивановнана — намотчицана.
Ефанов Сергей Ивановичa — прессовщика.
Игрунова Валентина Михайловнана — стеклодува.
Худякова Людмила Константиновнана — экономиста-финансиста.
Шульга Янина Винцентьевнана — намотчицана.

Л. Н. Толстой цІерагІа Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университете гІолла:

Амиллогова Ефросинья Федотовнана — хьъхочoа.
Арсахкнов Исраил Гамидовичa — профессора.
Виноградов Борис Степановичa — доцента.
Гаэнева Курбика Абдул-Азимовнана — уборщицана.
Гооге Давид Яковлевичa — доцента.
Кабардина Мария Павловнана — пенсионеркана.
Кацен Иосиф Овсеевичa — доцента.
Ковтун Нина Кузьминичнана — пенсионеркана.
Мозговая Елена Николаевнана — лаборантка.
Музаев Нурдин Джамалдиновичa — доцента.
Цейсахова Мария Цейсаховнана — уборщицана.
Рашкевич Наум Абрамовичa — декана.
Рыжакина Мария Васильевнана — пенсионеркана.
Севостьянов Михаил Петровичa — юккхагІйолча преподавателa.
Сердюк Мария Константиновнана — пенсионеркана.
Слюсарева Раиса Петровнана — лаборанткана.
Стрельченко Александр Николаевичa — юккхагІйолча преподавателa.
Фильвин Сергей Васильевичa — доцента.
Чеснова Анфиса Георгиевнана — уборщицана.

Шибаева Мария Алексеевнана — аккомпаниатора.
Ядрищева Екатерина Александровнана — пенсионеркана.
Яницкая Татьяна Сергеевнана — пенсионеркана.

Грозненски молзаводе гІолла:

Заигин Сергей Максимовичa — пенсионера.
Лукашова Ксения Стефановнана — оператора.
Мителева Клавдия Ивановнана — пенсионеркана.
Хусаинов Абдул-Муталипа — проводника.

Грозненски почтанте гІолла:

Жихарева Мария Александровнана — 16-ча бурзама отделене начальника.

Профсоюзий областной совете гІолла:

Чиганцова Аделаида Александровнана — пенсионеркана.

«Грозненский рабочий» яхача издательстве гІолла:

Сычева Лидия Петровнана — наборщицана.

Н. Н. Заболетне цІерагІа республикански книжни типографе гІолла:

Евтушенкова Анна Васильевнана — корректора.
Кувский Артемий Андреевичa — пенсионера.
Калашникова Мария Кузьминичнана — пенсионеркана.
Керпов Владимир Тимофеевичa — переплетчика.
Петушкина Надежда Савельевнана — пенсионеркана.

Грозненски консервни заводе гІолла:

Болтачева Анна Андреевнана — пенсионеркана.

№ 1 йолча юкъерча школе гІолла:

Медведева Мария Никоноровнана — преподавателa.

«Динамо» яхача Нохч-ГІалгІай республикански совете гІолла:

Андрианова Клавдия Михайловнана — гардеробщицана.
Антипов Виктор Семеновичa — тренера.
Береснев Сергей Ивановичa — стрелкови тире заведующена.
Ионова Сара Алексеевнана — гардеробщицана.
Медведев Михаил Павловичa — спортсооружений мастера.
Подкопаева Зоя Прокофьевнана — спортсооружений мастера.
Степанян Михаил Карповичa — хьъхочoа.

Ленински района Госстраха инспекце гІолла:

Барсукова Александра Яковлевнана — страховой агента.
Гадиева Александра Павловнана — страховой агента.
Григорян Ашот Беглировичa — страховой агента.
Кукушкова Елена Сергеевнана — страховой агента.
Косенко Надежда Ивановнана — страховой агента.
Рашитова Александра Евдокимовнана — страховой агента.
Харламова Евдокия Ивановнана — страховой агента.
Юлинова Анна Андреевнана — страховой агента.

Нохч-ГІалгІай АССР бурзама производственно-технически управлене гІолла:

Накшина Вера Ивановнана — бухгалтера.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1980 ш., 24 апрель.

Доазол дехьара

БУДАПЕШТ. «Кошут» яхача политически литература издательстве дуьнен пролетариата баьчча ваь 110 шу дизара хетабаь венгерски меттала 55 том йолаш В. И. Ленина сочинений гуллам арахийцаб.

Халкъа іаьдал латтача шерашка республике араьннай 200 совгІа Владимир Ильича балхий изданеш, царна еррига тираж 4 миллион экземпляр совгІа а йолаш.

СУРТА ТІА: издательства болхлой Йожеф Няре, Эдвин Залаи из издании ийчъеча даькъа лоацаш хиннараш.

МТИ—ТАСС сурт.

Тахан 35 шу дуз Германи фашизмах мукъаьлккха

ОСВОБОЖДЕНЕ УЛИЦА

Из улица — Киннтце эгара хозагІчарех ца1 — Одера йисттера хьайолалу. Киннтц, ГДР территоре тІара йоцкха йоацача юрто, мехка массанеп а хьалха дездир ше фашизмах мукъалара ди.

Сатийна я Одер тІа. Хетаргахьа, иштта хиина хила деза из ди я. Советски Эскара хьалха доагІа доакъош Одера малхбоалехьарча йиста тІа дІеэтта 1945 шера январь бетта 31-гІа ди. Царна хьалхашка оттадаь декхар дар Кинитц — Гросс — Нойендорф — Рефельд пхача нах бахача моттигий районе хил декхьа плацдарм лацар.

Кинитц къаладера операци сов дика чакхьаьккхар советски бІуво: ахьа топ кхоссанзар, фашисташта віалла дага а доацаш тІаккхьачар из царна. Геббельсовски пропаганда Іехар, советски бІу хІана а гаьна ба пхаш. Цудухьа сагота а боацаш улицаш тІа арабаьна лелашбар вермахта салтий, хІьата эсарш ресторане молаш бар.

— Юрт хьалйизаар байдда баьхнача нахах, — дагалувц Хильдегард Бахе. — Со ЦІеча ЖІарга моттигерча отделене милосерде йиша яр чу хана, берашта шура я йодар со эрсий сона біаргагуш. «Молоко» дар се дуьнен тІа яьлча дена аггара хьалхи сона хеза эрсий дош. Байдда баьхкарий бераштa шура советски салташнара ма йихьарий аз цу наькъа.

Элизабет Гебгарда тхьо шу дар шоватткъен пхелагІча шера. Из янар советски бІу бара кхераш. Цуи дах веший цІагІа каст-каста къайлагІа віашагІбетталора, коммунисташ, хІьата цуина хезадар цар деш хиина дукхха къамаьлиш. Цудухьа цуина хоъра, хІана юрта чубаьнна мах моастагІий а боацаш, немций мукъабоахаргбараш болга. Элизабета дІаара а иишха поайщета чубитар эрсий салтий.

Юрт мукъаьлккхаар, аьна нацистски фанатикаша цу сахьате хоам бир цу хьакъехьа эгара гаргагІа хиннача фашистски доакъошна. Къаьгга гуш дар, цуи дІахIоагІвала кхелехьа моастагІа Одарал юхадехьаваккхаре вермахта штабаша шоашта могар дергхилар. Киниццера Берлине еррига а кховаткъе итт километр мара ца яьлла.

Шоллагіча феврале ІуррасовтеІски бІуи тІема порядкашта геттара чІоагІа йоккхий топаши миномёташи дийттар фашисташа. Цул тІехьагІа дукха ца гоеш кхьачар моастагІчун авиаци. Плацдарма район эгайора лелхача бомбашеи, снарядашеи, минашеи. Низ бола цІере ала сахьата гаргга лаьттар Цул тІехьагІа танкашa гІо а деш атака йолайир гитлеровцаша.

«Шийнах дукха боабешпехьа а, ма хулла тІагІертаниш вар моастагІа, — язду маршала Г. К. Жукова шийне мемуараш тІа. — Цуи танкаш, ккхыметтел вай артиллере тІема позицеш йолча районе кхача а батарей цхьадола дакъа хІалакде а ка яьлар. МоастагІчун танкаш отряда тыле кхача мегаш яр, тІаккха хьалаьца хиина рубеж карара ца ялийта віаштІехьдаргладар. ГІулакх ишта нийсденадар яьлча капитана Н. Н. Кравцова батарее танкашта етта йоккха топ цаІ мара йисанцар. ВоккхагІа вола сержант Н. А. Бельский командир хиина расчет ше цаІ моастагІчун бархІ танкана духьала эттар».

Йоккхача тоъа еррига эзнас ахоитта снаряд яр. ВоккхагІа вола сержант Н. А. Бельский а цуи тешаме новкъостий Каргини Киерюсови а опыт йола біухой бар. Цар кхетадора цу тІем тІа котбоадари эцари шоай денлахи товзалахи тийша долга. Цхьа юкъ яьнача хана окопашта хьалхашка кІур ухаш Іаьржа жІаргеш тІа а латташ, йола пхиъ танк яр, вож кхоъ юхахийрзаар.

Массехк дийнахьа тІемаш даьчул тІехьагІа плацдарм чІоагІа шерьелар. Цу тІара дІайоласлар 16 апреле 1-ча Белорусски фронта ударни группировка Берлина яь наступлени.

Шоай мехкахой кагийча а йоккхийча а топех байра Кинитце баьхача наьха кхаь даькъах ца дакъа бола нах. 80 процент долча цІеноех йоккъ хиннаяр, вокаш а дацар нах чубаха йиш йолаш. Из сурт долаш хилар Кинитц шоватткъе пхелагІча шера.

Тоа а еннай, хоа а еннай юрт мукъаьлккхачул тІехьагІа дІадахача шерашка. Цуи улицаш хоъьный дика квартираш а йолаш долча біаь совгІча кердача цІенош. ХІана Кинитце ахаш 815 саг ва, укказа а школа, йиъ тина, йоккха парк, спортивни майда. 1949 шера Советски Союзо къонача Германски Демократически Республикана хьоикаьча ваар тракторах цхьяраш кинитцки ахархошка кхьачар. Шоватткъе иттлагІча шерашка укказа яр ГДР эгара йоккхагІа хинача машинно-тракторни станцеех цаІ. ХІанз из а еза йоккха советски трактораш лелаеш йола йоккха пункт.

35 шу хьалха хиина событеш дагайохийт Освобождене улицагІа постамента тІа латтача Т-34 пхача танко, — из оттаьй шоай дегІамаш Іо а декхаш машар оттабаьча советски тІемахой денала сийна.

Вернер РАЙНХАРДТ,
немецки публицист.
(АПН).

Кинитц—Берлин.

Революцена карагІдьинар чІоагІа лораде кийча да афгански халкъ. Мехка масса моттигашка віашагІйохкаш латт добровольций отрядаш. Болхлой, студенташ, ахархой дакъа лоацаш ба общественни зданеш, заводаш, электростанцеш лораеча. порядок лоаттаеча, милице балха новкъостал ду.

СУРТА ТІА: добровольций отряд — Афганистана кагирхой Демократически организаце членаш Кабула улицашка.

Г. НАДЕЖДИНА сурт.
ТАСС спец. корр.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

АЙХХА ВІАШИ БУВЗАМ БОЛАШ

Халкъа Венгре хьанаре дакъа лоац социалистически интеграце процессаш кІоаргьеча, цхьан гІулакхаш леладара йола дуккхача хана лаьрхІа программаш вахаре кхоачашъеча. ХІанзарча хана венгерашка долча мехкашка экспорте дІаухийтачох 34 проценти СЭВ пачхьалкхений - члений мехкашкара республике импорт ечох 23 проценти специализаци ара йолча соглашене лерда тІа гІулла чакхдоех. Уж соглашенеш автомобилестроени, юртбоахама, машинаш, бувзама средстваш, фармацевтически промышленность сияха дегІаккувлача лард а хиина дІаэттай.

Специализаци кооперировани ара Венгрени СССР-ни юкъе оттальча дуккхача шерашка лаьрхІача программе леркІ 1990 шерага кхаччалца транспортни машинаш еча, электроника, агрохими, пластмассай производство сана традиционни йолча сфераш-ка цхьан гІулакхаш леладелга шерделга.

ВНР-еи СССР-еи юкъера торгови оборот сиха дегІаахарца белгалъьинна я. Шин а дукхача а оагІонашка цхьан гІулакхаш леладара ларда тІа шанкхе мохи сияха дегІаккувлара жоп лун я цуи структура. Укх шера советски рынке хьаухача продукцена юкъе я «Икарус» яха автобусаш, машинаш еча предприятешта эша оборудовани, Олимпиада-80 лаьрхІа бувзама средстваш.

●

ЭНЕРГЕТИКА ЭШАЧОА ЛАЬРХІА

Польски горнякаша вахаре кховчашъю тайша кІор боаккхилга республике ма хулла дегІаккхуларах йола ПОРП ЦК программа. Мехка 12,5 миллиард тоннага дІаяхоачаш тайша кІор ба. Турешува, Белхатува, Конина яхача районашка таххачул совгІа, дукха кІор корабаьй Познаньски Легницким воеводствашка.

Кастта болх бе йолалургья Белхатувски кІор боаха карьер, цул тІехьагІа хІара шера боаккха кІор 85 миллион тоннега дІаккхоачаргба.

●

ДЕШАРХОИ МОКХ

Японски гІаьрахоех мукъаьккхалехьа территоре тІа цхьа лаккхера дешара заведени ца хиннача, хІьата мехка бахача нахах 80 процент дешен ладен ца хоаш хиннача, тахан халкъа Корее бахача наха ахеш лаккхерчен юкъера лаьрхІіачен дешара заведенешка дешаш ба.

Цхьайтта класе йоаккхилга декхар а дие тІаідомадаьд республике. болх беш я пхи эзар совгІа школех технически училищех, 158 вуз, Іилмай къаман Академи, Іилматохкама учреждений шерра сеть хьалъяьй. Халкъа Іаьдал латтача шерашка миллион совгІа инженерно-технически балхахой, кхыбола специалисташ кийчбаьб.

(АПН).

●

СТОЛИЦА ТОАЛУШ ЙОАГІА

1985 шу хьатІаккхоачаш Румыне столице нах чубаха фусамаш хьалъяра проблема къоастве лерaІ. Пхи шу чакхдаладехьа бухарестцашта лургъя хІанзарча замо дІадехачов дизза жоп лургдола 200 эзар квартира. ГІишлонхой, столице бака берриган Бухарест Европа эгара хозагІа а дикагІа а йола город ярах йола РКП XII съезда решени вахаре кхоачашдьяра тІабийрзза къахьегаш ба.

Официальни йолча даннех, дуккхьал укх тІеккхьарча 20 шера Бухаресте бахача наха миллион совгІа квартира еннай. Йовзалгйоашш я біаьрга кварталаш лоал ца деш яьдача моттигех паркаш лья, тернал ца деш даьдача аьлех — цІена Іамарч. Столица йистош центрех къоасталургйолаш яц, хІьата «къора йист» яха дош городжаний меттацара цІендаь дІодаьнад.

В. КРАСНОВ.
АПН соб. корр.

Бухарест.

ІИЛМАИ ТЕХНИКАИ ДОАЗОНАШ

ХИВО БЕНЗИН КХОДУ

Дукха ха йоацаш а тІехьа из бензин бана чудахар лехкачов бола боккха хьовзам лерхІаш хиннача хиво, советски инженерий изобретени бахьан долаш хІанз йиш хул доагор дикка кходе, хІьата автомобилаша аракхувса газ цунах йоахкача зуламеча хІамаех цІен а ю.

Из кердадар дукхьашха юкъедоаладаьд Химки яхача подмосковни города цхьан автобусни парке. Дукха ха я цига автобусни бакашка бензин а ца детташ автомобильни транспорта Пачхьалкхен Іилма-тохкама институто (НИИАТ) кийчъяь кІай хинбензинови эмульси чуетта.

Эмульси хьеш Іилмахой дийзар, хийи бензини саина йола цхьана тарлуш йоаца ши коачал геттара эІамига тІадамаш а деш йохяярен тІаккха уж боарамагІа віашагІъэярен проблема къоастве.

17 процент хий юкъе а долаш йолча кердача смесо тернам тІаувз шийна бензин кходе торо хилийтарагІа нийза ца Іеш, из бензина актанови число лакхдара хьисапе хІама деш хиларагІа а, цуи дагара гІулакх тоадеш, аракхувсача газаштара углеводорода окись шозза совгІа кІезигъеш хиларагІа а.

— Хин-бензинови эмульсех пайда эцара, — аьлар НИИАТ доагора кхом барен гонахьара го лорабарен лабораторе заведующе В. Заводова, — двигатела цІенхаштара хувцамаш де дезац, кхоачам ба автомобила пита пе системана алхха цхьайола модификаци йича.

Москве а Ташкенте а нача экспериментаща хьахьекхад, массазарча серийни легковой автомобила заправка еш 5—7 килограмм бензин кходе йиш хилар.

НИИАТ балхахоша хьаьй сахьата кхо тоня гаргга хин-бензинови смесь арахецаш йола промышленни установка. Цо кхоачамбергба 500—600 машинах латта автобусни парк доагорца Іалашъе.

ЛаьрхІа йола добавкаш-стабилизатораш хилар бахьан долаш кийчъяь эмульси біарчча бетта тІоапашта ехьалац. Іилманхои хІанз смесь дикка дукхагІча хана ца талхийта йиш хулийтаргйола реагенташ хьаяре тІадерзадаь балхаш деш ба.

ХІанз укх сахьате эмульси шерра лелайовлар йиш ца хулийта хІама да чІоагІа шелал эттача хана цунах ца беш хилар, — цо хала хулийт мехка дукхача районашка Іен замагІа цунах пайда эца.

Хин-бензинови эмульси дІахо тоалра деш дола балхаш — доагор кходарен автомобилаша аракхувсача газашка гонахьара го кІезигагІа біехбайтарен меттедаш лахара чакхдоахача гІулакхий алхха цхьа дакъа. Торо дий хьалашна хІана тІа-тІа дукхагІа пайда эц дарегІча а кІезигагІа токсични йолча коачъяьча газацеи бензинно-эфирни смесашеи болх беш йолча грузовикех, автобусех, таксех.

Іилманхоша дакъа балхаш тІеххьарча хана йиш хилийтай даьхен мехкдаьттен гази йоахача районашка автомобильни доагора хьисапе шийи чулоацамта дилача мехкдаьтта бензиновни керосинови фракцех таро а цудухьа дукха мах бодаш йола бренинг е ца эзаш а йола газоин конденсат шерра юкъехувла доладала. Цунах доадам боацаш кхьы хІама техача торо хул Іалама «бензоколонкашкара» хьалйю газоконденсат ше йолчча тайпара автомобилаш бензобика чуйотта.

Цо, цкъа-дале, торо хулийт традиционни доагор эзараш километраш гаьна тІаваха хала йолча районашка дІа ца кхаьча. ШоалагІа-дале, автодвигателаша болх бу ха йІаьхъе, хІана аьлча конденсатаца кІезигагІа я металл хІалакдеш йола сера. ХІьата, тІеххьара конденсат бензинал цІенагІа доаг, цудухьа кІезигагІа зе ду го гонахьарча гонна.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.
(АПН).

Дуккха музеяши библиотекаши йола город

Цетинье яхача югославски городах каст-каста дешаш искусствашен тІере бола город оал. Цига вахача 12 эзар сагах хІаранена 100 совгІа книжка кхоач. Дукхьал центральни книжни хранилище 1.100 000 том совгІа книжка да. Царех дукха даьраш наггахьа мара доацачарех да. Дукха ха йоацаш из библиотека кердача фусаме дІачуяхай.

Іарбий стиле хьалъяьа къаьнарча здане шеморг кхы йоаца библиотека - музей хургья, укказа къаьнача а кердача а книжкай халдаза выставка хургья. Цуи фондашка — кулгаца лаь къаьнара йоазош, къулбехьарча славянаша арахийцача книжкех эгара къаьнагІдараш. Царех цхьадолчарна 1495 шу тІалатт, шу шера принца Джурдже Цернoевича Венецера кепаетта станок ийцай, хІанз принца цІи лелаю библиотено.

Цетинье я къаьнарча а хІанзарча а искусства итт гаргга музейн художествени галерейи. Царна юкъе я Къаман музей, из Цамийсъенный пачхьалха хиннача дворецe, революце музей, этнографически. Юкъерча біаьшерешка хьалъяьча монастыре я «Ризница» яха музей. Цуи экспозице церковни хІамаш, барзкъаш да. Царех цкъа йолча экспонатий бархІ біаь шерал совгІа ха яьнай.

(АПН).

Сийлахь-йоккхача Коталон 35 шу дузаш

МОАКХАЗАХИ БРОНЗАХИ

Ленинграда карагІдаьнна денале гІулаих Сийлахь-боккхача Дай-махка тІема шерашка вай халкъо лькхача йоккхийча коталонашца цхьане ларх1а доагІаш да. Наха массаза а тамаш ергъа ленинградций деналахи чІоагІалахи.

Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа советски халкъо Котало яьккха 35 шу дузаш ха хьагІакхоачача деношка Ленинград майра лораьраштa оттаяьча Монумента юхе віашагІкхийтар вахара легендарни Нивъ булаш а лорабеш а хиина ветеранаш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьаре аьттехьа): тІема ветераний Советски комитета ленинградски секце президиума член отставкера полковник-инженер И. И. Смирнов, тІема фельдшер отставкера медицински служба лейтенант О. Н. Писаренко, отставкера полковникаш Б. М. Дремини А. Л. Пейсахи, вахара НакъагІа лийнача автомобила водитель мугІарера В. И. Сердюк, отставкера гварди полковник И. Е. Гришанович.

И. САБАДАША сурт. ТАСС фотохроника.

Польски юмор

Анджей КОЗЕЛ

ВОККХА САГ

Гуйранйне балха хьадоагІаш тхона бІаргавайра нуьхаш чуйолча яьшка чу хьожаш воалле ха яха воккха саг.

— Фуй цо цига лехар?— хьаьттар тха болхлочо Бабскаяс.

— Шушаш, тиша кеьхати яьшки, — из дІакхетайир магистра Бессолье.

— Мисинг-я!, — воккха са дьвнхар Бабскаяс.

— Іа яха воккха мискинг я вац, — аьлар начальника Жаббе. — Сона вова из! Цо дика пенси нйду, хІаьта яьшка чура хІамаш лехаш воалл воІа бензин эца хІамилг якхар духьа, хІаьта промышленноста тишъенна хІамаш гулъенн шяй граждански декхар кхоачош а ду.

— ХІаьта а мискинг ва-кх ма, — тІехьашна йоалаш яцар Бабскяя. — Хьажал шо, догІа делххаше зонтик а доацаш воаллаций!

Балха дІа а кхаьча чаьга кІеж яьккхийтар оаха. ШІи бутерброд а йиаь Бабскаяс аьлар:

— ТІа тхов а болаш вач укхаза, йІайхача моттиге. Чай молаш цагІа, воккха саг догІо тІоадаеш воалл. ДІайхача чаь пела хьо вай цуна?

— ХІанз фу дувц Іа! — эгІазахар Бессольний. — Из-м сагІа далар санна хІама ма дий. Хьанна хов из эгІазодий а.

— ТІаккха воаштта гунахьа доацначох нувхаш чуйолча яьшка чу шуша чуккосс вай? — аьлар Бабскаяс.

— ХІа-а, из корта болаш да! — гІадвахар Жаббе. — Вешта, шуша мичара яхьаргья вай?

— Гастрономашка йоккх, — корта болаш хьехар дир воккхагІволча референта Херувимске.

— Фу довккх цу тайпарча шушах? — шорттига хьаьттар Бабскаяс.

— БІаь злотых, — аьлар Бессолье. — Дукха дац: хІаранегара тиъо-ткъо злотых мара.

БІаь злотых бе а цалла шуш а тика тІа хьийддар курьер. Чуена из начальника Жаббе истола тІа Іо а оттаь, пох фу дича бакъахьа да ца хоуш дагІар тхо.

— Ше йолтІа тайпара воккхача сага дІалургья вай ер? — хьаьттар Бабскаяс.

— Фу дувц Іа? — духьала ваьлар Херувимский. — Воккхача сага дІамаргья из. Пенсионераш харцахьча наькъа тІа баха боньо яц вай.

— ТІаккха фу дергда вай? Шуша дІамоахкаергья вай?

— Мв дувца дош доацар! Ах литр къаракъ — из да польски ахархочуьнк спиртокъаракъа промышленноста болхлойи халача къахьегамах хьахиннар, — духьала ваьлар референт Горлышко.

— Фу дар-хьогІ вай из... — шорттига аьлар Бабскаяс.

— Фу вах гІерт хьо?

— Дий хьона, фуннагІа-моллагІа хуле а из дІамолча фу дар-хьогІ вай...

Хур хургда. хиннар гурр да! — кулг лостадир Жаббе. Сага хьамара, яра тІоадаеш воаллача пенсионера долча гІулакхъ дІаоагІора йоаккхаргья вай из шуша.

Референта Горлышкос катехха шуша хьа а йина полашка къаракъ Іодеттар.

Къаракъ кхоачаделча коа дІаера даьлар тхо. Нувхаш кегаеш воаллар воккха саг. Шуша хьа а йица цо гале чу Іочуйоллача хана оахош цхьа доккха дика дича санна бІарахьежаш латтар тхо.

— Могаш-маьрша вахалва хьо, воккха саг, — безаме аьлар Бабскаяс.

— Могаш вах, маьрша вах... — раьза воацаш йистхилар воккха саг. — Ял саг воагІа ераш цхьа яьсса шуша а яхьаш, цу тІа ловцаш доахаш а ба...

— Хоза доацаш нийсделар из деррига а, — аьлар начальника Жаббе. — тхо кабинете юха чудаьхкача.

Кхо шуша а яьна курьер юхаехайтар оаха. Воккхача сага гІулакх из дича дарг мичадар тхо...

АРМЕНЕ КЕРДА КУРОРТАШ

Армене профсоюзий республиканск Совето оттаяьи курорташ, салаІара цІенош, пансионаташ дегІаахара перспективни плен. Гарттарча шерашка хьалъергья республике керда комфортабельни санатореш, гостиницаш, мотелаш, туристически базаш.

— 1979 шера Армене баьхна хилар 70 эзар совгІа кхыча мехкашкара туристаш хетартахьа уйжа миссел хургболаш союзни республикашкара хьашийн, — йоах кхыча мехкашцарча туризма Упрявлене начальника Хичикия Артавазда. — Интуриста а путешествен экскурсейи бюро а гидаши хьашаштa хьажа могаю 200 совгІа объекташ — Еревана цІи хеза моттигаш, Грани яха вай мехка цаІ мара йоаца геттара къаьнара языческии храм, Гегард яхача хьагІарий системи. Лакхача доамашта юкъера Севан оалле Іам, Эчмиадзина килсаш, кхыдараш.

СалаІа е дарбанна Армене ухераштa санатореш, салоІа цІенош, пансионаташ я. Укхазарча лоамашкара юраьй 700-гарсса минеральни хиш духдувла моттигаш. Дуъеп тІарча минеральни хин наггахьа тайна мара дац царна юкъе доацаш. Укхаза я итташ уникальни термальни хиш дукдувла моттигаш — Іаламо лаьттан чена чкийчъаь «молхаш». Къоьтта наха йоваш я Арзни, Дилижана, Джермука яхача юрташта юкхера хиш дуьдувла моттигаш. Арзни Дилижанен дика дарба ду дегасосудий лазараштa, атерокардиосклероза, гипертонеия. ХІаьта «Джермук» яхача минеральни хин физико-химически состав гІо ду весшествай хувцам тоабе, дийхкен чеин балхе регулирина ие.

Армене курортни зонашкара кхимаьт кІаьла хилар бахьан долаш бІарччаче шера вайда эша йиш я укхаза санатореехи салоІача цІеноехи. Цхьабакъда, дукха а дукхагІа бола нах дукхьал аьккий салаІа а дарба дейта а гІертиш хилар кІезига хилонаш тІауьттац республике бахача наха а хьашапа а салоІилга кІаштІехьдаккхаре. ХІанз тайп-тайпарча ваькъаща къестаю уж халонаш. Цкъа-дале, шерагара шерага дукхагІа хуа санатореши пансионаташи, шоалгІа-дале, кхоачашъеш латт дарбани спортивни комплекшаш а йолаш йола Іал курорташ. Геттара хоазача Цахкадзора яхача атагІа уллача цу тайпарча цхьан курорто тІауьз дукха дьезаш хехи безам бараш Іаи беттанашка салаІа ухараш. ДІадахача шера хьалхара салоІараш тІайцар Степанован Фиолетово юкерча хьуний зонашкарча кердача салоІача цІеноша.

Г. ОГАНЕСЯН, АПН корреспондент.

МУЗЫКАНТАШ КИЙЧБУ

Грозный города юкъе, Шолжа аьтта берда тІа, къаьнача хозача цІагІен тІехьагІа хьатІадаьча цІеношкен я республиканский музыкальни училище. Іурра денз сарралца хоа укхазан денлача музыкальни инструментийн доалача илдейи оазаш. Шоай говзал лакхъяра цахалдаш къахьегаш бола кагирхой ба уж.

Бакъдар аьлча, атта профессии яц музыканта яр. Иштта дукха къахьега дезача кхыча специальностий цІи яаха хала да. ХІаьта хургбола музыканташ цу гІулакхах дика кхеташ а ба. Са безам ба газет дешараштa музыкальни училищо беча балхах лаьца дувца.

Училищо ший болх дІаболабаьб 40 шу хьалха. Хьалхара выпуск хилар Сийлахь-боккха Дай-мехки тІом бола балалехьа. Цу хана училища йистеьккхар... кхаь сага. ХІанз хІара шера училища йистейоакк 100 совгІча специалисто. ХІаьта царех дукхагІбараш республике болх бе а бус. Къонача музыканташа культуран искусствон учреждененашка болх бу, НохчГІалгІайчене музыкальни пропаганда еча, берашта кхелетараштен эстетически кхетам лучa дакъа лоац.

30 совгІа музыкальни школа хьайийлай республикерча городашка, юрташка, станицашка. Районий центрашка хинна а ца Іеш, Гехи, Гойты, Червлени. Ассиновски сага йолча юрташкен станицашкен я музыкальни школаш. Цу ерригача школашка хьехаш ба музыкальни училища йистеьккха нах. Республиканский филармоне йолча симфонически оркестре, Грозненски пачхалкхен цирка оркестре дукхагІбараш уж ба.

Музыкальни училищо дукха специальносташ лу: концертмейстер, аккомпаниатор, оркестрен хорен артисташ, халкъа инструментийн духовойн оркестрийн кулгалхой, хора дирижераш, хІаьта кертера специальность — преподаватель. Из специальность йолаш ба берригаш а хІана бахьанна бола фортепиано е чІондарга, бахна е дахчанпандара, кларнета е валторна е кхыча ше Іомаьча инструмента классага хьежжа специальность йола преподаватель. Иштта, царех хул юкъерча школа музыкан илли преподаватель, музыкальни школа музыкально-теоретически дисциплинай преподаватель. Цу тайпара специальносташ я музыкальни училище дешаш болча студенташа Іомаерам. Бакъда, цу тІа болх чакхбалац цуя.

Дешарах тІехдика кхетараш училищо дІахьожабу мехкарча музыкальни вузашка. Иштта дийнача нахах лакха квалификаци йола музыканташ хул: педагогаш, дирижераш, композитораш, музыковедаш, илланчаш. ДІахо дешa музыкальни училищо дІахьешабу шие арахецачарех 20 процент. Училища хоаста я еш ала деза, оаха дІахьожабараша вузашка экзаменаш дІа а еле, толамца дешилга.

Тха выпускникаш бІаргаго йиш я мехка дикагІча музыкальни вузашка: Москве, Ленинграде, Киеве, Ростове, Харькове, Одессе, Саратове, Астрахане, Казане, Уфе, кхычахьа. Оаха воккхал ду тха училища йисте а яьккха композитораш хиннача НохчГІалгІай АССР искусствай заслуженни деятель волча Шахбулатов Адианах, Волков Сергеях, Кибенкова Татьянах, кхычарех. Училищо арахийцачарна юкъе ба НГІАССР искусствай заслуженни деятель Ибрагимов Руслан, НГІАССР заслуженни артист Цугаев Супьян, Дагестански АССР заслуженни артистка Ножаева Лейла, Къилбаседа-ХІирий АССР заслуженни артистка Махмудова ПаьтІамат, кхыбараш.

Сакъердаме да тха дешархой вахар. Опытни педагогаша кулгал а деш (царех дукхагІбараша а цхьан хана музыкальни училища йистеьккхай), цар лакхъя шоай профессиональни навыкаш, хоровой коллективашка иллеш лоах, тайп-тайпарча оркестрашка а ансамблашка а дакъа лоац.

Училище а дика духовой оркестр. Из городе дика йовзаш я. Городской а республикански а торжественни сайренашна дакъа лоац цо. Дукхача шерашка цу коллективана кулгалдеш ва НГІАССР заслуженни хьехархо А. Н. Ахвердов.

Музыкальни искусство дукха езачар чІоагІа лоархІаш я училища камерни оркестр. Камерни оркестро тела концерташ массаза а лакха художественни боарам а болаш чакхдувл. Иштта болх тоабара чІоагІа къахьег цун кулгалхочо НГІАССР школа заслуженни хьехархочо С. П. Климашевске.

Халкъа инструментий шин оркестр, шин хор, дукха ансамблаш я. Из деррига а аьттув болаш да хургбола музыканташ массе оагІорахьара дика дегІакхувлара.

Училища ялх отделени я: фортепианни, оркестрови (мерз болен духовойн инструменташ), халкъа инструментий отделени (баян, дахчанпандар, домра, балалайка, аккордеон), сольни, апарий, хоровой дирижировани музыка теорен.

Училище деша баха бокъо я бархІ е итт класс яьккхача кагийча наьхен мехкарийн. Цул совгІа, берий музыкальни школа боарамга кхоачаш лаьрххІа кийчо а хила еза. ЛаьрхІа музыкальни кийчо йоацаш дІаэц вокальни отделене, укхаза дика оаз эш.

Июль бутт болалуш училища йолча оагІорахьа нийсвенначоа го йиш а экзаменаш дІаяла баьхка кийчбенна мехкарийн кагий нахи. Конкурсни экзаменаш атта яц, массане а аьттув балац уж дика дІа а ейна укхаза деша ва. Бакъда, цу халонех чакхваьннача керда, сакъердаме вахар дІадолалу.

Оаха хьех кагирхой тхоай музыкальни школе деша. ЧІоагІа эшаш ба чІондарг, дахчан-пандар, домра, балалайка, духовой, кхыйола инструменташ лакха ховргдола нах. Тхо хьенаш да республикерча районашкера, юрташкара, станицашкара кагирхой деша бахкарга.

Дукхача нохчийн гІалгІайи къамех болча наха йистеьккхай тха музыкальни училища. Царех дукха бераш республикерча музыкальни школашка бераштa хьехаш, школай кулгалхой болаш ба. Масала, Абуев Султан Знаменски музыкальни школа директор ва, Абдулкадыров ХІарон — Сунженски, Тутаева Тамара — Червленски. Назрановски музыкальни школе толамца болх беш ба Инаркиева Мадинан Шадыжева Фаризан. Лоацача хана Грозненски цирке дика оркестр вІашагІтехар талант йолча музыканта, тха выпускника Эдисултанов Алана.

ХІанз а дукха нохчийн гІалгІайн бераш да тха учебни заведене дешаш. Уж тІетІа кхы а дукхагІа хиларга дог доахаш да тхо. Республикана эш шийн къаман художественни интеллигенци.

М. БРОНШТЕЙН, республиканск музыкальни училища директора заместитель.

ЭГГАРА ЗІАМАГІБАРАШ...

Карабулакерча къонача техникий станце бераш кулгговза хила, къахьега Іомаду. Станце балхахоша Г. И. Храмова, Г. В. Магомедовас, Г. А. Поляковас, кхыбараша хьинаре къахьег къона тІехье хьалкхеара, хІара бера цун дего къоабалъеш йола говзал Іомаяра, къахьегам безаш ба хьалкхедара. Воккъалдар аьлча, цар декхар да из, цхьабакъда, декхар тайп-тайпара кхоачашде йиш йолаш ма дий: ший а ший дешархочуя а безам тІабоадаш, е ца воалеш деш. ХІаьта укхазара бараш къонача тІехьен йоакхо еш, дега безамца къахьегаш ба.

Дахача шера укхаза хьийлар керда шин кружок: «КІаьда ловзоргаш», «Говза кулгаш». Хьалхарча кружоке кулгалдеш я Г. В. Магомедова, шоалгІача — Г. А. Полякова. Ала метаргва: царна шоай болх беза. Цкъа укхаза хиннар дика кхетаргва цу гІулакхах, Іалаьмате хоза цу бераша яьча теникашта, кхыйолча хІамашта безам тІабахе. Иштта дика хІамаш е берий вІашагІехьдаларо цецбаьхе хул. Иштта дика я «Говза кулгаш» яхача кружокерча бераша кийчъяь вазаш, чай мела кадаш, кхыйола хІамаш.

Дава я йийгаша еш йола тайп-тайпара теникаш, кхыдола ловзоргаш. Иштта хоза да сурта тІа аьрдехьа латтача Масленникова Людай бе доалла хоза нес йола лом. Из дар Демьянова Ленас. Цо я дукха теникаш я укхаза: вира кІориг, бІарашдуарг, Чебурашка — мультфильма турпал. Сурта тІа (аьттехьа) вайна гу Г. А. Полякова бе доалла хоза жІалиг. Из даьд Реутова Ленас.

Кружоке хьинаре къахьегаш ба дикагІа бола активисташ: Гайдина Лена, Гайдина Оля (ала доагІа, Олий яхи шу мара ха ца яьннилга), Якименко Марина, Магомедова Анжела, Дивак Оля, Дашкевич Наташа, кхыбараш.

«КІаьда ловзоргаш» яха кружок дукха еза йийгашта. Теникаш е меттел, укхаза уж Іомабу царна эша баракъа даккха, тега, кхыдола гІулакхаш кхоачаде.

Деррига а атта да аьлча — харц хургда, дика яц пометени, тоьац эшаш йола материалаш. Цхьабакъда, халонаш юха я етташ. Деррига шоай безам, хьакъал, говзал тІалхийта бераша кийчъяьй В. И. Ленин воь 110 шу дизара хетаь выставка. Іалаьмате хоза я цабье машен Олимпийски Мишка. Дукха я укхаза тикашкарча пачхолен восгІа йоацаш йола теникаш.

Карабулакерча къонача техникий станце эггара къонагІа йолча кружокех я авиамодельни кружок. Ер ворхІлагІа шу да цуя. Цу кружока карагІдийна дика хІамаш гучадоех. «Тхоза карагІдийнараш» яхача стендо. Цу тІа я республикански яхьашка цар даьхача толамех царна тийнна сийлен грамоташ, вымпелаш, кхыдола совгІаташ. ХІанз авиамодельни кружока доакъошхой кийчлуш ба Грозне хургйолча яхьашка дакъа лаца. Кхуваш воагІача тІехьен йоакхо еш, царех лерттІа нах хилар догдоахаш хьинаре къахьегаш ба станце а кружокий а кулгалхой.

А. БАКАЛЮК.

СУРТАШ ТІА: 1. (аьрдехьара шоаллагІъяр) Г. В. Магомедова, Г. А. Полякова (аьттехьаръяр) къонача берий балхага хьожаш ба. 2. Къонача техникий станце директор Г. И. Храмов, кружока ветеран, хІанз Грознерча мехкдаьтта техникума студент Павленко Сергей.

Э. ТОЛМАЧЕВА сурташ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 МАЙ

8.00 — «Хь».
8.00 — Іуьйрийкара гимнастика.
9.05 — «Мичча ю, [illegible]».
[illegible]
14.30 — Кердадиэраш.
[illegible]
15.45 — Къонача спортсмена бал[illegible].
16.15 — СССР а Куба а [illegible].
[illegible]
17.15 — [illegible] телевизионни художественни фильм.
18.00 — [illegible] университет.
18.30 — «Бераштa йола [illegible]».
18.45 — «Тахан [illegible]».
19.00 — «Денал».
19.30 — Сийлахь-боккхача Даймехка тІема [illegible] Лацои Цен Котлонн сийлен передача.
20.10 — Котталон 35 шу дизарга. «Дохалургдолча а летегардаш а» [illegible] документальни фильмийн. Раьтни [illegible] фильм.
21.00 — «Хь».
21.35 — «Октябрь» яхача концертни залера радио [illegible] выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачаш программа.
8.10 — «Ньюк школа».
8.40 — [illegible] 4-гІа класс.
9.00 — «Томски догам» [illegible] популярни фильм.
9.10; 10.45 — «Испански [illegible]» къамашка [illegible].
9.40 — [illegible] 4-гІа класс.
10.00 — «Коталон 35 шу дизарга» [illegible].
10.45; 11.45 — Астрономи. 10-гІа класс.
11.15 — [illegible] говзаленаш.
12.15 — Студенташна [illegible] кошта. Лакхара математика. 2-гІа курс.
13.30 — «Сергей Орлова [illegible]».
14.05 — [illegible] фильм.
14.15 — [illegible].
15.15 — [illegible] художественни [illegible].
16.30 — [illegible] Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема [illegible].
17.00 — [illegible] класс.
17.30 — [illegible].
17.50 — [illegible].
18.10 — «Ленина [illegible]» яха телевизионни фильм. Сийлахь-боккха Котталон 35 шу дизарга хетаьу.
18.20 — «Ах Европе [illegible] бар...», яха киноперадача.
18.50 — «Са аьлта [illegible] денош кхийтара тІехье» (нохчий меттал).
19.20 — «Советски Іуьйр». Кинонжурнал.
19.30 — «Денала хьакъехьа, сийлен хьакъехьа». Литературни передача.
20.00 — «Бийса хьакъала хайла шун, берашІ».
20.15 — Волейболах лоаза дуние кхаканаштa юкъера вІашагІкхетар. СССР. ВІашагІетта команда — Куба вІашагІетта команда. Маlинах. Ленинградера передача.
20.55 — Московски Пачхалкхен симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Вахар кхьанцa [illegible]» яха телевизионни художественни фильм.

9 МАЙ
I ПРОГРАММА
8.00 — «Хь».

[illegible]
9.05 — Концерт.
9.35 — «Москва кьаж [illegible]» Москвеха [illegible] Совета советски [illegible] стихаш.
10.05 — «Вай адрес — Советски Союз».
10.35 — «Дохалургдолча а летегардаш а» яха телевизионни документальни фильм. [illegible]
11.35 — [illegible] фильм.
[illegible]
12.05 — Котталон [illegible] Советски Союза [illegible] Советски Союза маршала Баграмяна къамаьл.
13.15 — «Коталон [illegible]». Фронтовой доттагІий клуб.
14.10 — [illegible] Патриотически композици.
14.55 — «Дукхалаш [illegible]» [illegible] документальни фильма премьера.
15.50 — «Тахьено хилдергдолаш дага лаьцар». «Советски [illegible] художникаш».
16.05 — «Документальни экран».
16.35 — Концерт.
16.55 — «Правда» газета политически обозревателя Ю. А. Жукова дуйцаш [illegible] къамаьл.
17.20 — «Фронтовикаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
18.30 — Фашизмаха хьалхарча [illegible].
19.00 — П. И. Чайковский. № 1 йола квартет.
19.15 — «Мукхахьар» яха спектакль [illegible].
21.00 — «Хь».
21.45 — «Тхо цу юьхьа [illegible]». [illegible] кердадиэраш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Тахьено хилдергдолаш дагалаьцар» яха телевизионни документальни фильм.
9.15 — ДІалоха [illegible] «Денал».
10.35 — Пенсионни [illegible] Академически [illegible] концерт.
11.10 — «Телестадион».
11.40 — «Иллн ца оала [illegible]».
12.05 — «Деррига а коталона» яха телевизионни документальни фильм.
13.05 — Ромашка. «Современник» яхача Московски театра «Масса» а [illegible].
13.30 — «Патриота [illegible]» [illegible].
15.25 — «Орленок» яхача телестудии Котталон хьалхагІа [illegible] Советски Союза [illegible].
17.00 — «Легендаргаш къайлеягІар» [illegible] фильм.
17.30 — Дуинен велоговка. Польша [illegible] передача.
17.50 — «Шаькха а дийцаргдола цар» [illegible].
18.00 — Иза ма [illegible].
18.50 — Фашизмаха дукхаьа тІемаш [illegible] минута [illegible].
19.10 — «Литературни дешараш». М. Шолохов. «Дакъе баьхан тІемаш дар цар».
19.30 — «Шун котало дергІоанаш я». Сийлахь-йоккха Котало ехкха 35 шу дизара хетаьу.
20.20 — Халкъо дагалоаттаьер...
20.30 — «Шаькха а дийцаргдоацар» яха документальни фильм.
20.50 — Центральни телевиденен ЕррисоІаш радион йоккхача симфонически оркестра концерт.
21.45 — «ТІом чакхбьннача тІехьагІа сайран нах сакъат даьча» яха художественни фильм.

Газета тІехь-тІайоагІа номер араяргья 9 мае.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Олимпиада-80 накъадоахаш

ТРЕНИРОВКАШКАРА ДІАЙОЛАЛУ ОЛИМПИАДА

Спорта итташ дворецаш, лаьрххІа хьалъяь залаш, хьайийла майдилгаш, ерригаш а лаьрхІача 80 совгІа арена лургья XXII Олимпиада. Ловзараш чакхдоахачар яхьий доакъашхошта тренировкаш яра. Стартал хьалхи олимпийцаш кийчбеча комплексашта юкъе хургья Москва районашта юкъе эггара хозагІа «Серебряный бор» яхача моттиге улла «Октябрь» яха спорткомбинат а.

Укхаза дзюдоисташа, нендераша, баскетболисташа тренировкаш ергІолаш деррига а кийчдаьд, нек ду бассейн хьалтъяьй. Ший параметрашна диллача дуьнен халкъашта юкъерча стандарташта жоп лу цо: бархІ наькъилг а болаш, шовзткъе итт метр йола ванна, тренировочни нек де дІачубахалехьа спортсменаша шоай дегІ мукъадоаккхаргдола зал, кІезара тренажераш, саунаш. Бассейна чу пархІата ловза зал я. Тренировкаш чакхъьннача тІехьагІа салаІара лостам болча цІеношка деррига а хьалаш вІаштІехьдаьхад. Ала йиш я бассейна эдане чу «атта садоаккхалу», аьнна: из лакха, паргІата, дукха сердал чуйоалаш я. Доккха кхагай бІалгаш долча корех дика бІаргагу хоза дола хин вал, цун баьццара шуваш.

Бассейна гаьна йоацаш я яйгаатлетически манеж. Цун бустамаш 126х36 метр да. Цу тІа ІотІатоха деза конструкцини башкало оалаш дола цхьаьнка а: тхоа хьалдаьца хаттача волишташа шин даькъе йийкъача салла а манеж. Московски Ловзараш долча деношка цу колоннай йІоахал ІобохкаргІа дзюдоисташа тренировкаш ергІола татамаш: бархІ — цхьан оагІорахьен бархІ — воех оагІорахьен. Царех хьаргья яххайтта тренировочни зал, къамий федерацеша даьча декарех. ерригa татамаш юкъе яйга йовкъаш а етха хургья. Из а кхетадеш да: дукхача командай безам ба къовсамаш дІадолалалца моашта дукха еза а дикагІа кийчъя а премаш дІа ца йовзийта.

Ловзараш чакхдоахача спортивни зале цу тайпара бола йовкъаш хургья. Бакъдар аьлча, уж укхаза эшаш а яц. Укх помещене чу цхьа команда воккханца хувша а луш, тренировкаш еш хургья. ХІаьта зал ше спортсменаша — олимпийцаша дІадехачоа дизза жоп луш я. Из лакха, сийрда я, са дайча дукха светильникаш хьалотаю укхаза.

Ловзараш чакхдоахача деношка «Октябрь» яхача спорткомбината территоре тІа спортсменашта лургья дукха хьайийла майдилгаш: кхаь тренировочни футбольни арена совгІа укхаза уж хургйийтa я. Бореций - олимпийций, масала, ловза йиш хургья волейболах, нек дерий — теннисах, хІаьта баскетболистий йиш хургья йоаш кулах мел дика лоаза Атлетий сеунашка баха, «Серебряный бора» Іи долчи аллеинка гІолла дІа-са болабала. ХІаьта территоре тІа юхабахкача лостам болча цІеношка олимпийски Москван спортивни аренашкарча телерепортажашка хьажа йиш хургья.

Тину МАССИНГ. (АПН).

Хоттал

Тахан республике гІолден Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 8 — 13 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 20 — 25, Грозне 22 — 24 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух вехьсхаш хилен фегара температура бийсана 6 — 11, дийнахьа 18 — 23 градус йовхал йолаш хилен тарлу. **МЕТЕОСТАНЦИ.**

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92, Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; белхтохкана секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бовхама — 9-24-06; культуре — 9-24-05; кехаьшай — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадуьла шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ02193. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2404.